

Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun lâyihası ile Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve üç arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin, Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve Hamdi Orhon'un, Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Dahiliye Encümeni mazbatasıyla Trabzon Mebusu Hamdi Orhon ve iki arkadaşının, Milletvekili Seçimi Kanununa ek, Tckad Mebusu Ahmet Gürkan'ın Milletvekilleri Seçimi Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/763, 2/278, 422, 602, 611)

Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun lâyihası (1/763)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

71/1463

13 . II . 1954

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair Adalet Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 12 . II . 1954 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibe siyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

ESBABI MUCİBE

Demokrasinin esasını seçimler teşkil ettiği ve bir memlekette Millî iradenin tam ve salim bir şekilde tecelli edebilmesi için her şeyden evvel o yerde seçim emniyetinin sağlanmış olması şart bulunduğu cihetle bugünkü seçim kanunumuzun esas prensipleri ihlâl edilmemek kaydıyla seçim emniyetini daha mükemmel bir hale ifrag etmek için bâzı tedbirler alınması zaruri görülmüş ve bu maksatla seçmen kütüklerinde, Milletvekilleri tutanaklarında ve Yüksek Seçim Kurulunun vazife ve salâhiyetlerinde değişiklikler yapıлып yeni birtakım hükümler kabul edilmiştir.

Ezcümle :

Kütüklerin yeniden tanzimi gerektiğinde veya Seçim Kanununun 25 ve mütaakıp maddelerine göre bunların gözden geçirilip değiştirilmesi sırasında bâzı köy veya mahallelerin yeni teşkil edilmesi veya ihtiyar heyet ve meclislerinin inhilâl etmiş bulunması dolayısıyla mezkûr kütüklerin tanzim veya değiştirilmesi hususunda kanunun bu heyetlere tahmil etmiş olduğu vazifeleri hangi

merciin göreceği hakkında bugünkü mevzuatımızda bir hüküm bulunmadığından tatbikatta birtakım güçlüklerle karşılaşılmakta olduğu cihetle kanunun bu boşluğunu gidermek için 16 ncı maddeye bir fıkra eklenmiş ve kütüklerin tanzim veya değiştirilmesi keyfiyetlerinin idari mercilere tevdi edilmiş vazifelerden olması nazara alınarak ihtiyar heyet ve meclisleri seçilinceye kadar bunlara ait vazifelerin vali ve kaymakamlar tarafından teşkil edebilecek bir heyete gördürülmesi esası derpiş olunmuştur. (Madde : 16)

Seçimlere birinci plânda müessir olan şey seçmen kütükleri olduğu ve bunlara kayıtlı bulunmayan bir vatandaşın rey hakkını kullanmasına imkân bulunmadığı cihetle siyasi partilere, kendi partilerine mensup veya mütemayil şahısların kayıt harici kalmalarını önlemek veya mevcut hataları zamanında tashih ettirmek imkânlarını vermek ve binnetice seçim emniyetini daha salim bir şekilde temin etmek maksadiyle kütüklerin yeniden tanzimi gerektiği takdirde itiraz müddeti geçmeden o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere tasdikii birer suretinin verilmesi prensibi kabul edilmiştir.

Siyasi partilere seçmen kütüklerinin verilmesi mevzuubahis olunca evvelâ bunun, seçim kurullarına âza alınmak için kanunun siyasi partilerden aradığı en az 20 seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmak şartına bağlamak ve talep vukuuna hasretmek düşünülmüş ise de sonradan bunun küçük, büyük parti tefrik ve münakaşasına yol açacağı, aslolan seçim emniyetinin tahakkuk ve millî iradenin daha salim bir şekilde tezahürüne mâni olacağı ve esasen siyasi partilerin çoğaldığı yerlerin de mahdut birkaç vilâyetimize inhisar etmekte bulunduğu düşünülerek böyle bir tefrik ve talepten sarfınazar olunup o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan büyük, küçük siyasi partilere talep olsun olmasın birer suretinin verilmesi daha muvafık görülmüştür. (Madde 19)

Yeniden tanzim edilen kütüklerin birer suretinin o bölgede teşkilâtı bulunan siyasi partilere verilmesi prensibi kabul edilince gayet tabîi Seçim Kanununun 25 ve mütaakıp maddelerine göre her sene muayyen müddetler zarfında gözden geçirilip değiştirilecek kütüklere ait suretlerin de verilmesi mevzuubahis olacağından Seçim Kanununun 27 nci maddesine bu maksatla yeni bir hüküm vaz'olunmuş ve bu tashih keyfiyetinin her sene tekerrür edeceği ve 19 ncu maddeye göre de yeni tanzim edildiği zaman kütüklerin tamamı verilmiş olacağı için bütün kütüklerin her yıl suretinin çıkarılması külfetinden kaçınmak için yalnız değişiklik yapılan kütüklerin de değişikliği ihtiva eden kısmının suretlerinin verilmesi uygun bulunmuştur. (Madde 27)

Bu tasarı ile itiraz edilmeyen milletvekilleri tutanaklarının muayyen itiraz müddetinin geçmesi veya itirazın Yüksek Seçim Kurulunca reddedilmesi neticesi kesinleşmesi prensibi kabul edilip ayrıca bir merciin tetkikine lüzum kalmayınca 117, 119 ncu maddelerde bu esasa muvazi değişiklikler yapılmış ve maddelerdeki (Türkiye Büyük Millet Meclisince iptali) (Tutanakların kabul edilmesi) ve seçim evrakının (Büyük Millet Meclisince) talebedilmesi ibareleri kaldırılmış ve suç delillerini teşkil etmesi bakımından bunların mahkemelere veya mahkeme kararıyla tahkik mercilerine tevdiini sağlamak maksadiyle maddeye yeni bir hüküm konulmuştur. (Madde 117, 119)

Bugünkü Seçim Kanununda Yüksek Seçim Kurulunun yalnız il seçim kurulunun teşekkül ve işlemlerine ve adaylığa taallük eden itirazlar hakkında kesin karar vermek salâhiyeti olup bunlar haricinde asıl mühim olan Milletvekilliği tutanaklarının iptal veya bunlara vâkı itirazların reddine karar vermek salâhiyeti bulunmadığından bir seçim teminatı olarak mezkûr kurula bu mühim salâhiyetler de tanılıp kurul bu hususta katî ve nihai karar vermek mevkiine girince bünyesinin takviyesi de düşünülmüş ve bu mülâhaza ile 7 kişiden teşekkül eden Yüksek Seçim Kurulu bu sefer 11 kişiye çıkarılmış Temyiz Birinci Reisi kurula başkan ve en kıdemli üye başkanvekili yapılmış, Temyiz Mahkemesiyle Devlet Şûrasının reisleri arasında da kurula âza seçilebilmek imkânını sağlamak için maddeye (Reis) tâbiri de ilâve olunmuş ve yedek üyelerin tefrikını şanstan kurtarmak ve binnetice en fazla oy almış bir âzayı icabında yedekte bırakmamak için bugünkü kanunun kur'a usulünden ayrılarak en az rey alan âzaların yedekte kalmaları esası kabul olunmuştur. (Madde 120)

Yüksek Seçim Kurulunun vazifelerini sayan 123 ncü maddenin bütün bentleri mahiyet itibarıyla aynı ehemmiyette olmadıkları ve buvünkü Seçim Kanunumuzda dahi bunlar bir tefrika

tâbi tutulup nispeten daha ehemmiyetsiz olan bir ve ikinci bentler hakkında kurula katî karar vermek salâhiyeti tanıldığı halde diğer bentler hakkında yalnız noktî nazarını bir raporla Büyük Millet Meclisine bildirmek esasî kabul edilmiş olduğundan tasarıda da böyle bir tefrika lüzum görülüş ve bu sebeple tevlidedecekleri neticeler bakımından diğerlerine nazaran çok daha mühim olan hususların tetkik ve karara bağlanmasında daha geniş bir heyet halinde çalışmalarını ve daha salim bir neticeye varmalarını sağlamak için mezkûr 123 nci maddenin 3, 4 ve 5 nci bentlerine taallûk eden itirazları tetkik ederek karara bağliyabilmeleri için en az 9 kişi ile toplanması derpiş edilmiş ve bu suretle mezkûr üç bent haricindeki 1 ve 2 nci bentlere taallûk eden itirazların da ekseriyetle yani 6 kişi ile toplanıp tetkikına imkân verilmiştir. (Madde 122)

Yüksek Seçim Kurulunun vazifelerini tâyin eden bu maddede mevzu bahis bütün hususlar hakkında karar vermek salâhiyetinin yüksek ve bitaraf bir kaza mercii olan Yüksek Seçim Kuruluna tanınması ve bu kararların kesin ve nihai olması seçim emniyeti bakımından zarurî görülerek 123 nci madde bu esas dairesinde değiştirilmiş ve bu maddenin 4 nci bendi ifade bakımından biraz muğlak bulunarak daha basit bir şekle ifrağ edilmiştir. (Madde : 123)

Gerek muayyen olan itiraz müddetinin geçmesi ve gerekse yapılan itirazın reddedilmesi neticesi kesinleşen bir milletvekili tutanağına bilâhara o milletvekilinin seçilme yeterliğini haiz olmadığından dolayı «seçim muamelelerinden değil» yeni bir itiraz sepkederse milletvekili seçilen bir şahsın her türlü şek ve şüpheden azade olması ve gördüğü vazifenin kutsiyetiyle kabili telif olmıyan bir hali bulunmaması için muayyen müddetler haricinde yapılmış olsa dahi seçilme yeterliğine taallûk eden bu itirazın da tetkik edilerek karara bağlanmasını sağlamak maksadiyle maddeye bir fıkra ilâve olunmuştur. (Madde : 124)

Eskisine nazara kendisine çok daha mühim kararlar vermek salâhiyeti tanınan Yüksek Seçim Kurulunun daha isabetli neticelere varabilmesini temin maksadiyle bilecümle tahkik muamelelerini yapmak salâhiyeti verilmiş ve milletvekilliği tutanaklarının iptaline taallûk eden itirazların şu veya bu şekilde karara bağlanması tevlidedeceği neticeler bakımından çok mühim olduğu için tutanağına itiraz edilen milletvekiline bizzat veya bir vekil marifetiyle kendisini kurul huzurunda müdafaa etmek veya ettirmek hakkı tanınmıştır.

Meslekî bilgi ve tecrübelerine itimat olunan şahıslardan müteşekkil ve tamamen kazai ve bitaraf bir heyet mahiyetinde olan Yüksek Seçim Kurulu kararlarının kesin ve nihai olması ve ayrıca siyasi bir mercii tetkik ve tasvibine lüzum kalmaksızın kesinleşmesi seçim emniyeti bakımından alınması zarurî bir teminat mahiyetinde görüldüğü için maddenin sonuna (kurul kararlarının kesin ve nihai olduğuna) dair bir fıkra ilâve olunmuş ve işlerin daha süratle görülmesini sağlamak maksadiyle lüzum ve ihtiyaç halinde kurulda çalıştırılacak memurların intihap ve çalıştırılması keyfiyeti de kuruldan alınarak başkanına verilmiştir. (Madde 125)

Milletvekilliği tutanaklarının iptali salâhiyeti Yüksek Seçim Kuruluna verilince 126 nci maddede buna muvazi bir değişiklik yapılmış ve (Büyük Millet Meclisi) tâbiri yerine (Yüksek Seçim Kurulu) tâbiri konulmuştur. (Madde 126)

Birçok yerlerde yeniden il, ilçe, bucak, köy ve mahallelerin teşkili ve birçok yerlerde de geniş nüfus hareketleri neticesi mahalleler genişleyip yeni cadde ve sokakların açılması ve yeni evlerin inşası dolayısıyla bugünkü seçmen kütükleri üzerinde yapılacak tashihat ile bu değişikliği noksansız olarak seçmen kütüklerine intikal ettirmek mümkün olamayacağı ve her sene icra olunan yoklamalar neticesi kütüklerde yapılan değişiklikler mahalle, sokak isimlerine ve ev numaralarına göre bir tasnife tâbi tutulmadan gelişigüzel kütüklerin sonuna ilâve edildiği için seçmenin kütüğe hakikaten kayıtlı olup olmadığına tâyini çok güç ve hattâ bazan imkânsız bir hale geldiği ve bâzı yerlerde de seçmen listesi tanzim edilmeyip bu kütükler üzerine rey kullanan seçmenlere imza ettirildiği için seçmen kütükleri kütüklükten çıkmış bulunduğu cihetle mezkûr kütüklerin tashihinden sarfınazar olunarak millî iradenin tam ve salim bir şekilde tecellisi için yeniden tanzimi cihetine gidilmiştir.

Memleketimizin coğrafi vaziyetiyle yol durumu nazara alınarak şayet mücbir sebepler tah-tında bâzı seçim bölgelerinde kütüklerin seçimlerden önce tanzimi mümkün görülmediği takdir-de seçimlerin aksamamas için hemen eski kütükler tashih olunarak bunlara müsteniden seçimlerin pılması ve bundan sonra kütüklerin yeniden tanzimi işine devam edilmesi hususunda maddeye bir fıkra eklenmiştir. (Muvakkat madde 1)

Tamamen aynı mülâhaza ve sebeplerle diğer seçimlere ait seçmen kütüklerinin de yeniden tan-zimi cihetine gidilmiştir. (Muvakkat madde 2).

İtiraz edilmeyen milletvekilliği tutanaklarını bugünkü gibi ayrıca Büyük Millet Meclisinden geçirip tamamen şekli bir tasdik muamelesine tâbi tutmak ve bu suretle itiraz edilen tutanaklarla edilmeyen tutanakları ayrı ayrı mercilerin tasdikına arz etmek fuzuli bir muamele olduğu için itiraz edilmeyen tutanakların ayrıca siyasi bir merciin tasdikına lüzum kalmaksızın kesinleşmesi prensibi kabul edilip itiraza uğrıyan tutanaklar hakkında da Yüksek Seçim Kuruluna kesin ve nihai olarak karar vermek salâhiyeti tanınınca Türkiye Büyük Millet Meclisi İhtüzük'ün millet-vekilliği tutanaklarının tasdik veya iptaline taallük eden 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 nci maddelerine artık lüzum kalmadığından mezkûr maddelerin de yürürlükten kaldırılması uygun bulunmuştur. (Ek madde).

Seçimlerin yaklaşması dolayısıyla işin arzettiği müstaceliyet nazara alınarak kanunun neşri ta-rihinde meriyete girmesi ve diğer vekâletleri de alâkdar etmesi göz önünde tutularak İcra Vekil-leri Heyetince yürütülmesi derpiş olunmuştur. (Madde 2, 3).

Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve üç arkaasının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin ve Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve Hamdi Orhon'un, Milletvekilleri Se-çimi Kanununun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Dahiliye Encümeni mazbatası (2/273, 422)

Trabzon Milletvekili Faik Ahmed Barutçu ve üç arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/278)

18 . VII . 1951

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Olaylar, 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun, bâzı önemli noksanlarını ortaya koymuş-tur. Bu meyanda geciktirilmeyerek düzeltilmesi gereken hususlar şunlardır :

1. Seçimin iptal edilmesi veya iki yerden seçilen milletvekilinin tercih hakkı dolayısıyla açılacak milletvekillikleri için ne zaman seçim yapılacağına dair kanunda ayrıca bir hüküm bulunmadığından ara seçimlere mütaallik 6 ncı madde bu hallere de şâmilidir. Adı geçen madde ise, ara seçiminin her yıl 23 Temmuzda başlayan sürede yapılmasını, Büyük Millet Meclisince aksine karar alınmasına bağ-lı tuttuğundan metin itibariyle Meclis çoğunluğuna ara seçimlerini geciktirme yetkisi çıkarmaya mü-saittir. Ve bu yolda tatbikata imkân vermektedir. Halbuki Anayasamızın 29 ncu maddesi, boşalan mil-letvekillikleri seçiminde böyle bir takdire cevaz vermiyen, aksine olarak seçimin behemahal yapılması mânâsını taşıyan bir ifade tarzı kullanmaktadır. Şu halde Seçim Kanununun 6 ncı maddesini, Ana-yasanın bahis konusu hükmü ile bağdaştırmak gerekir. Esasen Seçim Kanunu tasarısını görüşen Geçi-ci Komisyon, ilim heyeti ve Hükümet tasarılarındaki ara seçimlerinin mutlak olarak her yıl 23 Tem-muzda başlayan süre içinde yapılmasına dair olan hükme «Büyük Millet Meclisi aksine karar verme-dikçe» kaydını, Meclise ara seçimlerini 23 Temmuzdan sonraya bırakmak değil o zamana kadar gecik-tirmenin muhtemel mahzurlarını önleme imkânını vermek düşüncesiyle ilâve etmiştir. Nitekim komis-

yon bu maddeye ait gerekçesinde şöyle diyor : «Hükümet tasarısının 6 ncı maddesi.... ara seçimlerinin bir yıl geri bırakılmasını haklı ve musip göstermeyecek haller olabileceğini düşünerek Büyük Millet Meclisine daha evvel ara seçimi yapılmasına karar verilme halini derpiş eden bir hüküm ilâvesiyle yeniden tanzim kılınmıştır.» Bu hale göre bugünkü metin, komisyonun maksadını aşan ve Anayasa hükmüne de uymayan bir şümulde bulunuyor ki düzeltilmesi zaruri olduğu kanaatindeyiz.

Öte yandan ara seçimlerini geciktirmek, partilerin Büyük Millet Meclisindeki üye sayılarına ve karşılıklı durumlarına yapacağı tesirden başka ilgili seçim çevresini, milleti temsil hususunda kabul edilen kıstasa göre kendine düşen milletvekili sayısından mahrum bırakmak olacağından demokrasi anlayışı ile telif edilemez. Bundan başka ara seçimlehi, siyasi partilerin genel seçimlerden sonraki çalışmaları hakkında halkın görüşünü ve halk oyundaki gelişmeleri göstermeye yarayan bir vesile olduklarından geciktirilmeleri, bu bakımdan da isabetli olamaz. Bütün bu sebeplerle 6 ncı madde hükmünü teklif veçhile değiştirmeye lüzum vardır.

Ara seçimlerini yapma zamanına ait hüküm teklif veçhile değiştirilse dahi iptal veya tercih jolayisiyle açılacak milletvekillikleri seçimi için aynı esasın tatbiki yerinde olmayacaktır. Gerçekten bu muameleler, yapılan bir seçimin neticelerine taallük ettiklerinden bilhassa genel seçimler sonunda Meclisin beliren oy sayısına mütenazır bir bünye ile kurulmalarına engel olabilirler. Şu halde bu gibi işlemler neticesi olan boşalmalarda yeni seçim için, vefat ve istifa gibi sebeplerle sonradan hâsıl olacak boşalmalarda olduğu gibi, gelecek ara seçimi zamanına kadar beklemek ve daha önce yapılmasını Meclis çoğunluğunun takdirine bırakmak isabetli sayılamaz. Nitekim İlim Heyeti de bir kimsenin birden ziyade seçim çevresinden adaylığını kabul etmediği için kendi sisteme göre tek hal olan iptal hali için iptali mütaakıp yeni seçim yapılacağına dair bir hüküm kabul etmiş idi. (İlim Heyeti tasarısı Madde : 118) Yukarda işaret olunan düşüncelerle iptal ve tercih halleri için 6 ncı maddeye İlim Heyetinin kabul ettiği esasa benzer bir fıkranın eklenmesi uygun görülmüştür. (M. 1)

2. Kanun, iki yerden seçilenlerin tercih hakkını hangi süre içinde kullanacaklarına dair bir kayıt ihtiva etmiyor. Bunun tatbikatta doğurabileceği mahzurlar sebebiyle Seçim Kanununun müte-hassıslarla hazırlanan öntasarısı, 118 nci maddesindeki tercih için Büyük Millet Meclisinin açılışından itibaren 8 günlük bir müddet kabul etmişti. Mevcut boşluğu doldurmak üzere, ara seçimlerini de nazara alan, benzer bir hükmü yerinde bulmaktayız. (M. 2)

3. Bilindiği üzere Seçim Kanunu adli teminat sisteminin icabı olarak milletvekili tutanaklarına karşı yapılacak itirazları inceleme yetkisini Yüksek Seçim Kuruluna bırakmaktadır. Ancak bugünkü hükümlerin maksadı temine kâfi olmadığını 14 Mayıs seçimleri sonunda Muhalefet Partisine mensup milletvekilleri tutanaklarına karşı yapılan şikâyet ve itirazların şekil ve mahiyeti ve bunlar hakkında İktüzüğe dayanılarak Büyük Millet Meclisince yapılan işlemler gereği gibi ortaya koymuş bulunmaktadır.

Gerçekten kanunun koyduğu sistem, ilgili maddelerden çıkan mânaya göre, şikâyet ve itirazlar için evvel emirde seçim kurullarına ve son merci olarak Yüksek Seçim Kuruluna belli bir süre içinde baş vurulması (Mecelâ M. 124) ve bu kurulca gerekli incelemeler yapıp varılacak neticelerin bir raporla Büyük Millet Meclisine sunulması ve Meclisin bu rapor üzerine müspet veya menfi kararını vermesi merkezindedir. Nitekim geçici komisyon gerekçesinde, şikâyet ve itiraz için konan «müddetler, sükûtu hak müddetidir, bu müddet geçmiş olursa Yüksek Seçim Kurulu inceleme ve araştırma yapmaz» (S. 43) demekte «Yüksek Seçim Kuruluna arzedilmiş ve kurulca bir raporla neticesi Meclise arzedilmiş şikâyet ve itirazların dışında doğrudan doğruya yeni şikâyet ve itirazlar getirilerek faydasız münakaşalara yol açacak bir hareket tarzından siyasi partilerin ve vatandaşların içtinap edeceği siyasi terbiye ve olgunluklarından haklı olarak beklenir» (S. 44) düşüncesini ilâve etmektedir.

Hal böyle iken İktüzüğün eski seçim sistemine göre konmuş bulunan hükümlerinin açkça kaldırılmamış olmasına dayanılarak usul ve müddet dışında Büyük Millet Meclisine yapılan veya Yüksek Seçim Kurulunca vârit görülmeyen şikâyet ve itirazların Meclisçe yeni baştan incelenmesi cihe-

tine gidilmiş, eski tatbikatın da dışına çıkılarak mahalline milletvekillerinden kurulu heyetler gönderilerek tahkikat bile yaptırılmış, bu sebeple azlık partisine mensup milletvekillerinden büyük bir kısmının tutanaklarının tasdik işi, uzun müddet, hattâ bunlardan bazıları bir yıldan fazla bir müddet açıkta bırakılmıştır. Buna rağmen bütün bu incelemeler, itiraz ve şikâyetlerden hiç birinin ciddî bir sebebe dayanmadıklarını meydana koyan sonuçlarla neticelenmiş, nitekim Büyük Millet Meclisi çoğunluğunca da, itiraza uğriyan mazbatalardan - biri müstesna - diğerlerinin iptali cihetine gidilememiştir. Bu suretle, sistem dışı olarak, tatbikatta ihdas olunan böyle bir tetkik mekanizması, kanunun koyduğu esas sistemi hiçe indirerek milletvekillerini, tutanakları askıda bırakılmak suretiyle mânevi baskı altında bulundurulmak ve bu yüzden vazifelerini yapmamak gibi Büyük Millet Meclisinin fonksiyonu ile bağdaşmayan durumlara imkân vermektedir.

Esasen İlim Heyeti tasarısı Yüksek Seçim Kurulunu mahkeme olarak adlandırmakta ve tutanaklara karşı yapılacak bütün itirazlar hakkında kesin karar vermek yetkisini bu heyete vermekte idi. (M. 117, 118) Buna karşılık Hükümet, Meclisin Anayasa bakımından durumunu o zamana kadar ki tatbikatı göz önünde bulundurarak ve mütehasıslar heyetinin ön tasarısına dayanarak, bugünkü sistemi teklif etmiş, Geçici Komisyon da çoğunluk'a bu teklife katılmıştır.

Fakat yukarda arzolunan olaylar, sistemin kifayetsizliğini ortaya koyduğundan bundan sonra seçileceklerin aynı muameleye mâruz kalmamaları için sistemin şimdiden islâhı bir zaruret halindedir. Yine şimdiye kadarki tatbikat gösteriyor ki, sistemin ıslahı için Seçim Kanununun koyduğu usul ve süre içinde yapılan itirazların inceleneceğine ve bu incelemenin Yüksek Seçim Kurulunca yapılacağına dair bir hüküm ilâvesi kifayet etmez. Zira bu gibi şikâyet ve itirazların tetkiki, işi, ilim heyetinin de teharüz ettirdiği gibi, kazai bir muamele mahiyetindedir. Ve Büyük Millet Meclisinin bunyesini tertip eden siyasi partilerden biri veya diğerine mensup milletvekilini alâkadar ettiğinden, tarafsızlık hususunda ilgililere asgari bir ihtimal olarak şüphe verebilecek ve bu itibarla Büyük Millet Meclisinin haiz olması lâzımgelen mânevi otoriteye dokunabilecek bir hususiyettedir. Bütün bu sebeplerle ilim heyetinin teklif ettiği sistemin kabulü zaruretini olaylar aşikâr bir surette ortaya koymuştur.

Anayasa, Meclisin teşekkülüne mütaallik işlemler hakkında her hangi bir hüküm ihtiva etmediğinden böyle bir sistemin kabulüne mâni değildir. Nitekim ilim heyeti de Anayasa bakımından hiç bir mahzur görmemiştir.

Bu sebeplerle Yüksek Seçim Kurulu adının Yüksek Seçim Mahkemesi olarak değiştirilmesini, kendisine tutanaklar hakkında kesin karar almak yetkisinin tanınmasını ve buna mütenazır olarak ilgili hükümlerde değişiklikler yapılmasını ve İçtüzüğün 13 ve mütaakıp maddelerinin kaldırılmasını teklif ediyoruz.

Gereğesi yukarda arzedilen değişiklikleri ihtiva eden ilişik kanun teklifimiz hakkında gerekli işlemin yapılmasına müsaadelerini saygılarımızla rica ederiz.

Trabzon Milletvekili
Faik Ahmed Barutçu

Yozgad Milletvekili
Avni Doğan

Ordu Milletvekili
Hamdi Şarlan

Hatay Milletvekili
Abdürrahman Melek

TRABZON MİLLETVEKİLİ FAİK AHMED
BARUTÇU VE 3 ARKADAŞININ TEKLİFİ

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun
bâzı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında
kanun teklifi

MADDE 1. — 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Genel seçimler, seçim döneminin son toplantı yılının 23 Temmuzunda, ara seçimleri Büyük Millet Meclisince daha önce yapılmasına karar verilmedikçe, boşalma tarihinden sonra ilk gelen 23 Temmuzda başlar ve Eylülün üçüncü Pazar günü oy verilir.

Dönem bitmeden önce Büyük Millet Meclisi seçimin yenilenmesine karar verirse Hükümetçe derhal keyfiyet ilân edilerek genel seçimlere başlanır ve yenileme kararının verildiği günden başlayarak 45 ncı günü takip eden ilk Pazar günü oy verilir.

Milletvekili tutanağının iptali veya 36 ncı maddedeki tercih hakkı dolayısıyla boşalan milletvekillikleri için yapılacak seçimler, boşalmanın vukuunu takip eden günde başlar. Şu kadar ki, aynı seçim bölgesinde birden ziyade milletvekilinin tutanağı kanuni şartlar ve süre içinde itiraza uğramış veya tercih hakkı mevcut ise seçim, hepsi hakkındaki işlemin tamamlanmasını takip eden günde başlar. Her iki halde de seçimin başladığı günden itibaren 45 ncı günü takip eden Pazar günü oy verilir.»

MADDE 2. — Aynı kanunun 36 ncı maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Bir aday aynı zamanda iki seçim çevresinden milletvekili seçilirse bunlardan hangisini tercih ettiğini genel seçimlerde Büyük Millet Meclisinin açılışından ve ara seçimlerde Meclise iltihaktan başlayarak bir hafta içinde Meclis Başkanına bildirir. Bu süre içinde bildirmezse oyunu kullanan seçmen sayısına nispetle en çok oy kazandığı yeri tercih etmiş sayılır.»

MADDE 3. — Aynı kanunun 117 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıda yazıldığı şekilde değiştirilmiştir :

«En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy almış başka aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir. Kur'ada adı çıkana

tutanak verilir. Bu tutanağın iptali halinde kur'ada kaybedene tutanak verilir.»

MADDE 4. — Yüksek Seçim Kurulunun adı Yüksek Seçim Mahkemesi olarak değiştirilmiştir.

MADDE 5. — Aynı kanunun 123 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Yüksek Seçim Mahkemesi, milletvekili seçimine ve seçilme yeterliğine ilişkin her türlü iddia, itiraz ve şikâyetlerin son inceleme ve kesin karar mercii olup bu kanunda yazılı yetki ve görevlerinden başka aşağıdaki hususları da inceleyip kesin karara bağlar :

1. Oy verme gününden önce İl Seçim Kurulunun teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar;

2. İl Seçim Kurulunun teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılmış oy verme gününden önce kesin karara bağlanarak gereği yerine getirilmemiş ve tahakkuku halinde neticeye tesir edebilecek itirazlar;

3. Milletvekili seçildiği tutanakla tesbit edilen kimsenin seçilmemesini intaç edecek kadar oy farkı husule getirecek mahiyetteki iddia ve itirazlar;

4. Milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığı yolundaki iddia ve itirazlar (yetersizlik halinin karar zamanında da devamı şarttır.)»

MADDE 6. — Aynı kanunun 124 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Milletvekili seçimine ve seçilme yeterliğine ilişkin iddia, itiraz ve şikâyetlerin dinlenilmesi için :

1. 123 ncü maddenin birinci, ikinci ve üçüncü bentlerindeki hallerde itiraz konusu olan teşekkül, işlem ve olayın vukuundan ve kararın alınmasından başlayarak üç gün içinde ve dördüncü bentte yazılı halde adayın Milletvekili seçtiği usulü dairesinde mahallinde ilân edildiği günden başlayarak kezalik üç gün içinde yazılı bir dilekçe ile aşağıda gösterilen mer-

cilere müracaat edilmiş olmak,

2. Dilekçe sahibinin adı, soyadı ve adresi açıkça yazılı olmak ve kendisi bulunabilmek;

3. Dilekçeye gerekçeler yazılmak ve istinat olunan belgeler bağlanmak;

4. 123 ncü maddenin üçüncü bendinde yazılı hallerde şikâyet ve itiraz daha önce ilgili ve üst kurullara derece derece ve müddeti içinde yazılmış bulunmak şarttır.

Seçilme yetersizliğine ilişkin olup bu maddede gereğince süresi içinde ve kanuni şartlar dairesinde müracaat ve karar konusu olmamış bulunan bir durum, Büyük Millet Meclisi kararıyla tevdi olunduğu takdirde Yüksek Seçim Mahkemesince ince lenerek kesin karara bağlanır.

Dilekçeler doğrudan doğruya Yüksek Seçim Mahkemesine veya İl Seçim Kurulu Başkanlığına verilir. Dilekçeyi alan başkan dilekçe sahiplerine birer makbuz verir. Ve dilekçe altına gün ve saatini yazar. İl Seçim Kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçeyi gerekli evrakı ekliyerek derhal Yüksek Seçim Mahkemesine gönderirler.

Milletvekili seçimine mütaallik olarak Büyük Millet Meclisine yapılacak her türlü müracaat ve şikâyetler, bu kanun gereğince işlem yapılmak üzere doğrudan doğruya başkanlığa derhal Yüksek Seçim Mahkemesine gönderilir.»

MADDE 7. — Aynı kanunun 125 nci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Yüksek Seçim Mahkemesi şikâyet ve itiraz konusu olan hususlar hakkında kovuşturma

başlamış olsa dahi sonunu bekle miyerek ve yukarıda yazılı şekilde tetkik ve tahkiklerini yaparak ve tutanağı veya seçilme yeterliği itiraza uğrıyan kimsenin savunmasını da alarak itiraz müddetlerinin geçmesinden başlamak üzere en geç bir ay içinde kararını verir ve ilgililere ve Büyük Millet Meclisine bildirir.

124 ncü maddenin ikinci fıkrası uyarınca seçilme yetersizliğine ilişkin olarak Büyük Millet Meclisi kararıyla tevdi edilen konularda bu süre Meclisçe bu hususta alınan karar gününden başlar. Yüksek Seçim Mahkemesinin kararlarında bütün iddia ve müdafaaların kabul veya ret sebepleri ile varılan neticenin bütün maddi ve hukuki sebepleri etraflı olarak açıkça gösterilir.»

MADDE 8. — Aynı kanunun 126 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Kanuni şartlar dairesinde ve süresi içinde itiraza uğramıyan veya uğrayıp da Yüksek Seçim Mahkemesi tarafından 125 nci maddede yazılı kararlar itiraz vârit görülmeyen hallerde milletvekili seçimleri kesinleşir. Keyfiyet Yüksek Seçim Mahkemesince Büyük Millet Meclisine bildirilir ve Meclis Başkanlığınca ilgili milletveilinin tutanağına işaret olunur.

Yüksek Seçim Mahkemesince tutanağın iptaliyle boşalacak milletvekillikleri için 6 ncı maddede gereğince yeniden seçim yapılır.»

MADDE 9. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve Harıdı Orhon'un, Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/422)

12 . VI . 1952

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Parlâmentolu Hükümet rejimimizin gerçek demokrasi esaslarına göre aralıksız tekemmül ettirilmesi memleketimizin en esaslı bir dâvasıdır. Türk demokrasisini bir an evvel hakiki benliğine kavuşturacak olan bu tekâmül, siyasi ve içtimai bünyemize bir suretle girip yerleşen ne kadar antidemokratik mevzuat varsa ayıklanması ve demokratik müesseselere ait eksiklerimizin de süratle tamamlanması gibi esaslı ıslahat ile tahakkuk sahasına intikal ettirilebilir.

Demokratik rejim ıslahatı bilhassa 1946 dan bu yana süratli adımlarla ilerlemiştir. Ve son Seçim Kanunu, ıslahat yolunda 1950 den evvelki devrenin son eseri olmuştur. Bu eser, aynı za-

manda, rejimin tekâmülü ile ilgili kanuni mevzuatın hazırlanmasında partilerin müşterek anlayış içindeki çalışmalarının iyi mahsul veren bir örneğidir.

1950 den sonraki yeni devrenin acele bir ihtiyaç olarak beklenen ıslahat eserlerinin de aynı yoldaki çalışmalarla tahakkukuna yardım etmek ekli kanun tasarılarının hazırlanmasında âmil olan tek düşüncemizdir.

Hükümet, mevcut kanunlarımızı tariyarak içinde antidemokratik hükümler taşıyanların tesbiti işini 4 Nisan 1951 tarihli bir Bakanlar Kurulu kararıyla teşkil edilen bir İlim Komisyonuna havale eylemiştir. Bu Komisyon 4 Haziran 1951 tarihinde işe başlamış ve 2 Şubat 1952 de işini bitirerek raporunu Hükümete vermiştir.

İlim Komisyonu tarafından kanunlarımızda antidemokratik hükümleri ayırdetmek için tesbit edilen formül şudur :

« Siyasi hakları, âmme haklarını ve insan haklarını lüzusuz yere tahdit eden veya kaldıran hükümleri ihtiva eyliyen kanunlar » antidemokratiktir.

Bu lüzum :

A) Hukuku müşterekece kabul edilen sınırlar,

B) Türk Cemiyetinin bekası ve onun muasır medeniyet seviyesine ulaştırılmasını sağlayan hükümlerle taayyün eder.

Devlet Başkanının 1 Kasım 1951 tarihli açılış nutkunda da yer alan bu formüle göre antidemokratik oldukları anlaşılacak İlim Komisyonu tarafından :

I - Kaldırılması gerekli gösterilen kanun hükümleri ,

II - Değişiklik yapılması icabeden kanun hükümleri,

III - Mevzuatımızda yer almamış olmaları hasebiyle antidemokratik birer boşluk teşkil ettiğinden dolayı bâzı kanunlara eklenmesi lüzumlu hükümler,

İçin hazırladığımız üç takımdan ibaret kanun tasarılarını 9 ncu Büyük Millet Meclisinin yüksek tetkik ve tasviplerine sunmaktayız.

İlim Komisyonunca antidemokratik oldukları için kaldırılması lüzumu belirtilen birinci takım kanun hükümlerinden Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncu maddesi bu teklifimizin konusunu teşkil ediyor.

Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncu maddesi emniyet müdürlerini, emniyet âmirlerini, komiserleri, komiser muavinlerini, polisleri, subayları, gedikli subayları, askerî memurları ve askerî adli yargıçları oy verme hakkından mahrum etmektedir. Artık bu memnuniyet ve mahrumiyetin sebep ve hikmeti kalmadığı için madde hükmünün düzeltilmesi cihetine gidilmiştir.

Gereğinin yapılmasına müsaadelerini arz ve rica ederiz.

Trabzon Milletvekili

F. A. Barutçu

Trabzon Milletvekili

H. Orhon

TRABZON MEBUSU FAİK AHMED BARUTÇU VE HAMDİ ORHON'UN TEKLİFİ

Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 16 Şubat 1950 tarihli ve 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 9 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 9. — Aşağıda yazılı seçmenler oy veremezler :

1. Askerî öğrenciler;

2. Silâh altında bulunan erat.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dahiliye Encümeni

Esas No : 2/278,422,509

Karar No : 80

5 . VI . 1953

Yüksek Reisliğe

Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve üç arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bazı maddelerinin ve Faik Ahmed Barutçu ile Hamdi Orhon'un aynı kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifleri ile Konya Mebusu Abdürrahman Fahri Ağaoğlu'nun, seçim kanunu teklifi, Adalet Vekili ve teklif sahiplerinin iştirakiyle komisyonumuzda tevhidten görüşüldü :

1. Adalet Vekilinin de beyan eylediği gibi 1950 seçimlerinde mahzursuz olarak tatbik edilen bu kanunun bugün için tadilini icabettirecek zaruri esbap olmadığı gibi seçim mazbatalarının yüksek seçim mahkemesine tevdi diğer devletlerin kanunları ile de mutlak olarak kabul edilmediği gibi bizim Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun ruh ve mânasıyla Meclis Dahili Nizamnamesinin hükümleri buna mâni olduğu gibi ara seçim mevzuu da Teşkilâtı Esasiye ve Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile tanzim edilmiş bulunmakla bu hususun da tadili lüzumlu görülmemiştir.

2. Emniyet mensupları ile subay ve astsubayların seçimlerde oy kullanmaları seçimlerin emniyet içinde cereyanını ihlâl ve ordunun politikaya karıştırılmasını mucip olabileceği cihetle bu teklif de yerinde görülmemiştir.

3. Konya Mebusu A. F. Ağaoğlu'nun teklifine gelince; milletvekilleri, il genel meclisleri, belediye meclisleri, muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimlerini bir kanunla birleştiren ve bu seçimler için yepyeni sistemler vaz'eden, idari makamlara ait kalması icabeden seçim muamelelerinin de adli makamlara verilmesini güden

teklif evvelâ ilmi esaslardan âri görüldüğü gibi memleket realitelerine de uygun bulunmaması, arz ettikleri hususiyetler itibariyle bütün seçimlerin bir kanunda birleştirilmesinin mümkün olamaması, sebepleriyle kabule şayan görülmemiştir.

Bu sebeplerle her üç teklifin reddine karar verildi.

Havalesi cereğince Anayasa Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Riyasete sunulur.

İçişleri Ko.

Reisvekili

Bursa

N. Yılmaz

Sözcü

İzmir

P. Arat

Kâtip

Muğla

Muhalfim

Y. Başer

Afyon K.

A. Veziroğlu

Bursa

R. Aybar

İstanbul

C. Türkgeldi

Niğde

F. Ecer

Ordu

N. Fırat

Amasya

K. Eren

Çoruh

Z. Ural

Kütahya

Y. Aysal

Balıkesir

S. Başkan

Çorum

B. Koldaş

Kütahya

B. Besin

Ordu

F. Boztepe

Samsun

M. Özkefeli

İmzada bulunamadı

Sivas

E. Damalı

Trabzon

Muhalfim

H. Orhon

Van

I. Akın

Yozgad

Muhalfim

A. Doğan

Zonguldak

Söz hakkım mahfuz

A. Yurdabayrak

Trabzon Mebusu Hamdi Orhon ve iki arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununa ek kanun teklifi (2/602)

26 . I . 1954

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Seçim Kanununa ek olarak hazırlanan kanun teklifi ilişik olarak sunulmuştur.
Gereğinin yapılmasını arz ve rica ederiz.

Trabzon Mebusu
H. Orhon

Malatya Mebusu
Mehmet Kartal

Sinob Mebusu
N. Sertoğlu

GEREKÇE

Ara seçimleriyle, mahalli seçimlerde, seçmenlik hakkına sahip birçok vatandaşlar ya esasen seçim kütüklerine yazılı olmadıkları veya sandık yerindeki listenin aslına uygunsuzluğu yüzünden oylarını kullanamamak zorunda kalmışlar ve bundan haklı olarak şikâyet etmişlerdir.

Yer yer hâdiselere sebep verdiği görülen bu durumu önlemek ve aynı zamanda umumi seçimlerde ivedili yoklama yapılmak suretiyle seçimin selâmet ve emniyetini tekemmül ettirmek maksadiyle kanun teklifimiz sunulmuştur.

Teklifimizin birinci maddesi, siyasi partilere kütüklerin tanzimi sırasında, bugünkünden daha müessir yardım ve müracaat imkânı verecek tedbirleri ihtiva etmektedir.

İkinci madde, seçmen kütükleriyle sandık yerindeki seçmen listeleri arasındaki ahenksizliği önlemeye medar lüzumlu tedbirler derpiş edilmiştir. Seçim Kanununa göre yoklama her yıl 23 Nisanda başlayarak Haziran sonunda biten bir devre zarfında yapılır ve gelecek yoklama devresine kadar ki süreye rastlıyan umumi seçimlerle ara seçimlerinde bu kütükler esas tutulur.

Mevcut kütüklerdeki ihmalî caiz olmıyan eksiklikler ve umumi seçim dışında yapılan yoklamalara karşı gösterilen daha az ilgi sebebiyle Büyük Millet Meclisinin yenileme kararı üzerine başlayacak umumi seçimin bu şekilde hazırlanmış kütüklere istinat ettirilmesinin doğru olamayacağı aşikârdır. Bu sebeple kanun teklifimize yenileme kararı verildiği takdirde ivedili yoklama yapılacağına dair hüküm eklenmiştir.

Ayrıca, gerek seçimin selâmeti ve gerekse seçmenin kolaylıkla oyunu kullanabilmesi için, halen kısmen elden çıkmış, kısmen de parçalanmış ve vesika kıymetini kaybetmiş bulunan seçmen kartlarının yeniden düzenlenerek tevzii için kanun teklifimize bir hüküm fıkrası ilâve edilmiştir.

TRABZON MEBUSU HAMDİ ORHON VE İKİ
ARKADAŞININ TEKLİFİ

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa ek
Kanun

MADDE 1. — Yoklama için asılacak olan seçmen kütüklerinin tasdikli bir örneği, Seçim Kanuniyle kendilerine hak ve yetkiler tanınmış olan bölgedeki siyasi parti temsilcilerine askıdan evvel imza karşılığında verilerek askı ve ilâna taallük eden tutanağa işaret olunur ve imzalı kâğıt kütüğe eklenir.

MADDE 2. — Kanunun 84 nci maddesi uyarınca ilçe seçim kurulları tarafından tanzim olunan seçmen listelerinin tasdikli bir örneği kurul başkanlığınca seçime giren partilerin ilçe idare kurulu başkanlarına imza mukabili verilir.

Partilerin ilçe başkanları bu listeleri aynı kanunun 73 nci maddesinde yazılı süre esnasında müşahitleri vasıtasıyla sandık kurullarının tetkikine âmade bulundurulur.

Sandık kurulları ellerindeki listelerle siyasi parti müşahitlerinin elindeki listelerin birbirine uygunluğunu tesbit etmek, gördükleri noksanları usulü dairesinde süratle düzenlemek ve keyfiyeti tutanak defterine yazmak ve bu vazifeyi se-

çime başlamadan önce tamamlamakla ödevlidirler.

İlgili partinin müşahidi gelmez veya liste ibraz etmezse keyfiyet tutanak defterine geçirilmekle iktifa olunur.

MADDE 3. — Dönem bitmeden önce Türkiye Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde bu kararın verilmesini takibeden günden başlayarak 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununa göre ivedili yoklama yapılır.

Bu yoklamada kanunun 25 nci maddesi mucibince defterleri gözden geçirme süresi 8 gündür.

Yoklama muamelesinin ikmalini mütaakıp seçmen kartları yeniden düzenlenerek tevzi edilir.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın Milletvekilleri Seçimi Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (2/611)

12 . II . 1954

B. M. M. Reisliğine

Milletvekilleri Seçimi Kanununun ad ve 155 nci maddesini tadil eden kanun teklifimi mucip sebeplerine ait lâyiha ile birlikte takdim ediyorum.

Teklifimin kanunlaşması için gerekli muamelenin ifasını arz ve teklif ediyorum.

Tokad Mebusu
Ahmet Gürkan

MUCİP SEBEPLER LÂYİHASI

Mebus olmak istiyen namzet ve seçilen mebusların haysiyet ve şereflerini korumak istiyen Mebus Seçimi Kanununun 155 nci maddesi maalesef bu gayeye vusulü teminden çok uzaktır. Şöyle ki:

1. Mebus Seçimi Kanununun cezai hükümlerini tesbit eden maddelerinde cezaların asgari haddi tâyin ve tesbit edilmişken bu maddede hiç olmazsa tenazuru temin maksadiyle olsun asgari

had tâyin edilmeden sadece bir yıla kadar hapis ve 500 liraya kadar da ağır para cezası tâyini cihetine gidilmiştir.

Cezanın asgari haddinin tâyin edilmemiş olması suçluyu bir hafta gibi çok cüz'î bir ceza ile kurtarabilir. Halbuki mebus yeterliğine, Teşkilâtı Esasiye Kanununda tesbit edilmiş olan suçları ya isnat veya ihbar yoluyla itiraz edilebilir. Bu haller ise kısmen ağır ve kısmen de yüz kızartıcı olması itibariyle haysiyet ve şerefi tahrip bakımından çok müthiş birer fiilden ibaret bulunmaktadırlar. Türk Ceza Kanununun suç isnadı suretiyle tâyin ettiği cezanın miktarıyla dahi ayarlanmamış bulunan bu maddedeki ceza ile suç arasında bir nispet dahi kurulmuş değildir.

2. Bu maddenin ikinci fıkrasına gelince :

Fıkraya ilâve edilen (kötü niyet) tâbiri sanki suçluyu korumak için konmuş bir vasıftır gibi geliyor insana. Bunun mefhumu muhalifini düşünürsek demek oluyor ki, iyi niyetle de mebus veya namzede suç isnadedilebilir. Şu halde suçlu için cezadan korkmaya mahal kamıyor demektir. deruni olan iyi niyet veya kötü niyet mevzuunun her ikisi de hâkimin tamamen takdirine terkedilmiş bulunuyor. Bu takdirde ise hâkimin suçlu lehine olarak takdirini kullanması pek tabiidir.

Bahsi geçen maddenin suçlulara cesaret vermesi yüzünden olsa gerektir ki, geçen seçimde yüzlerce mebusun haysiyet ve şerefi itiraz bahaneleriyle ihlâl edilmiş ve maalesef hiçbir suçlu mahkûm olmamıştır.

Bundan başka :

Kanunların gerek ruhan ve gerekse 'âfzan Teşkilâtı Esasiye Kanununa uyması zarureti karşısında Mebus Seçimi Kanununda geçen (adı dâhil) milletvekilleri tâbiri yerine mebus tâbirinin kabulünü ve bu suretle kanunda tadilât yapılmasını da ayrıca muvafık görmekteyim.

TOKAD MEBUSU AHMET GÜRKAN'IN TEKLİFİ

*Mebus Seçimi Kanununun adını ve 155 nci
maddesini tadil eden kanun teklifi*

MADDE 1. — Milletvekilleri Kanununun adı (Mebus Seçimi Kanunu) olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Madde 155 ilgililerin şikâyet ve itirazlarını tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkan veya üyeleri altı aydan bir yıla kadar hapis ve 250 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Kurulların işlemlerine ve mebus yeterliğine mâkul bir sebep olmaksızın itirazda bulunanlar da aynı şekilde cezalandırılırlar.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

Muvakkat Encümen Mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat Encümen

Esas No. : 1/763, 2/278, 422, 602, 611

Karar No. : 2

16 . II . 1954

Yüksek Reisliğe

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 125 ve 126 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna muvakkat iki madde ile bir ek maddenin ilâve edilmesine dair bulunan kanun lâyihası ile Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın 5545 sayılı Kanunun 155 ncı maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi ve yine aynı kanuna ek kanun teklifine dair Trabzon Mebusu Hamdi Orhon ve iki arkadaşının teklifi ve Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ile Hamdi Orhon'un 5545 sayılı Kanunun 9 ncü maddesinin değiştirilmesine dair olan kanun teklifi ile yine bu kanunun 6, 36, 117, 123, 124, 125 ve 126 ncı maddelerinin değiştirilmesine dair bulunan Trabzon Mebusu Faik Ahmed Barutçu ve üç arkadaşının kanun teklifleri Teşkilâtı Esasiye, Adliye ve Dahiliye encümenlerinden seçilen beşer kişiden müteşekkil bulunan Muvakkat Muhtelit Encümenimize riyasetten havale edilmiş olmakla Adliye ve Dahiliye Vekâletlerinin mümessillerinin huzurlarıyla görüşüldü :

Hükümetten gelen lâyiha ile mebuslardan gelen muhtelif teklifleri tevhit ile esasında seçimlerde millî iradenin tam ve salim bir şekilde tecelli edebilmesi gayesini istihdaf ettiği müşahede edilmiş olmakla lâyiha ve tekliflerin tümü reye konulup kabul edildikten sonra mezedilmiş bulunan bu lâyiha ve tekliflerdeki maddeler 5545 sayılı Kanunun maddeleri sırası nazarı itibara alınarak birer birer ele alınarak meriyette bulunan kanun ile münasebetleri sevk edilmiş sebepleri tetkik ve müzakere edildi.

1. 5545 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin tadili istihdaf eden Faik Ahmed Barutçu'nun teklifi ile mer'i metin arasındaki fark, mer'i metinde ara seçimlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi aksine karar vermedikçe her yıl 23 Temmuzda başlar ve Eylülün 3 ncü pazarına rastlayan gün oy verilir. Denilmesine mukabil ara seçimlerin Büyük Millet Meclisince daha önce

yapılmasına karar verilmedikçe boşalma tarihinden sonra ilk gelen 23 Temmuzda başlar ve Eylülün üçüncü pazar günü oy verilir yolunda teklif yapılmaktadır.

Bundan maksat ara seçimleri muayyen tarihte mutlaka yapılmasını istihdaf ettiği ve mer'i kanun maddesinde kabul edildiği veçhile Meclisin geri bırakma salâhiyetinin bulunmaması olduğu aşikâr bulunmaktadır.

Ancak, ara seçimlerin yapılması hususunun Meclisçe aksine karar verilmedikçe tâbirinin kanuna ithal edilmemiş olması karşısında görülecek lüzum ve zaruretlere muvacesinde Meclisin her an için çıkaracağı bir kanunla ara seçimlerini tehir etmek imkânına malik olduğuna göre maddede Büyük Millet Meclisine bu zaruretlere karşısında bu yolda bir karar verebilmesi hususunun kanun metninde bulunmasında mahzur olmadığı ve bilâkis faydalı olacağı neticesine varılmış ve yine 6 ncı maddeye ait teklif ile milletvekilliği tutanağının iptali veya tercih sebebiyle boşalan milletvekilliği için yapılacak seçimlerin boşalmayı takibeden gündün başlayacağı ileri sürülmüştür. Bu hal karşısında da yapılacak itirazları üç ay zarfında neticelendirmek mecburiyetinde olan Yüksek Seçim Kurulunun ayrı ayrı intihap dairelerine ait milletvekillerinin tutanaklarını ayrı ayrı tarihlerde tetkik ederek iptali halinde ve muhtelif seçim dairelerine ait tercihlerin muhtelif tarihlerde yapılması karşısında memlekette muhtelif seçim çevrelerinde kısa fâsıllarla devamlı bir seçim faaliyeti olacak ve mezkûr seçimler dolayısıyla devamlı bir seçim propagandası sürüp gidecektir. 5545 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi boşalan milletvekillikleri için yapılacak seçimlerin her sene ve yurdun muhtelif bölgelerinde aynı tarihte yapılmasını kabul ederek ara seçimlerine esasen bir veçhe vermiş olduğundan Faik Ahmed Barutçu'nun 6 ncı maddeye ait bulunan tadil teklifi reddedilmiştir.

2. Faik Ahmed Barutçu ve Hamdi Orhon'un müşterek teklifleriyle 9 ncu madde tadil edilerek oy vermeyecek seçmenlerin hududu daha çok genişletilerek bu memnuiyetin yalnız askerî öğrenciler ile silâh altında bulunan erata inhisar ettirilmek istenmiştir. Halbuki mer'i metinde : Emniyet müdürleri, emniyet âmirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler ile subaylar, gedikli subaylar ve gedikli erbaşlar ve askerî memurlar ve askerî yargıçların da ayrıca oy veremeyecekleri esası da kabul edilmiş idi.

Bu memnuiyetin mucip sebeplerinden birisi de seçim gününde seçimin selâmetle yürütülmesi bakımından iç asayişin muhafazasıyla mükellef olan zabıta âmir ve memurlarının bu vazifeleri dışında şu veya bu partiye rey vermek suretiyle bizzat siyasi mücadelelere katılmamalarını temin etmek ve yine orduya mensup subay ve gedikli subaylar ile gedikli erbaşların, askerî memur ve askerî adli yargıçlar ile askerî öğrenciler ve silâh altında bulunan eranın üzerlerine aldıkları memleket müdafaa-sı karşısında böyle günlerde vazifeleri başında bulunmalarını temin etmek ve siyasi partilerin mücadelesine bilfiil katılmalarını önlemek gayesini istihdaf ettiğine göre bu kimselerin rey vermek suretiyle partiler arasındaki seçim mücadelesinde yer almaları ve bir taraf tutmaları hususunu derpiş eden 9 ncu maddenin tadiline ait teklif kabul edilmeyerek reddedilmiştir.

3. Hükümet lâyihasında yer alan kanununun 16 ncı maddesinin tadili teklifi tetkik edildi. Görüldü ki, teklif edilen 16 ncı maddenin 1 nci ve ikinci fıkraları mer'i metnin aynı bulunmaktadır. Ancak maddeye ilâve edilen 3 ncü fıkra ile hakikaten bir ihtiyaca ve bir zarurete cevap verilmiş bulunmaktadır. Vâkı ilâveye göre kütüklerin yeniden tanzimi gerektiğinde veya değiştirilmesi sırasında ihtiyar heyetleri ve meclisleri inhilâl etmiş bulunur ve yedek üyelerin iştirakiyle de teşekkül edemezse veya köy ve mahallenin yeni teşkil edilmiş bulunması hasebiyle henüz ihtiyar heyeti ve meclisleri seçilmemiş bulunursa yenileri seçilineeye kadar bunlara, bu kanunla verilmiş olan vazife ve salâhiyetler vali ve kaymakamlar tarafından teşkil edilecek bir heyete gördürülmesi derpişedilmiştir.

Hakikaten mevzuat dâhilinde veya seçmen kütükleri bâzı sebepler ile kaybolması veya zayi olması veya yeniden teşkil edilen vilâyet, kaza veya köy ve mahalleler sebebiyle seçmen kütüklerinin yeniden tanzimi gerektiği zamanlarda ihtiyar heyet ve meclislerinin teşekkülü mümkün olmaz, mahalle veya köyün yeniden kurulması sebebiyle henüz bu heyetler teşekkül etmemiş bulunursa muayyen bir müddet zarfında tanzim edilmesi icabeden seçmen kütüklerinin bu heyet ve meclislerin teşekkülüne kanunen intizar mümkün olmayan hallerde bu vazifelerin vali ve kaymakamlar tarafından seçilecek heyetler marifetiyle gördürülmesi bâzı zaruretler karşısında seçmen kütüklerinin tanziminin gayrimümkün olması vakalarını da önlemiş olur.

Burada bâzı arkadaşlar bâzı sebepler dolayısıyla inhilâl edebilen bu meclis veya heyetlerin vazifelerinin vali ve kaymakamlar gibi idari merciler tarafından teşkil edilecek bir heyete verilmesinin muvafık olamayacağı bu gibi hallerde bu salâhiyetlerin idari makamlardan alınarak seçimin emniyeti bakımından seçim kurulu başkanı olan hâkimlere verilmesinin daha muvafık olacağını ileriye sürmüşlerse de esasen kanunun 15 nci maddesinde ve açık bir şekilde ifade edildiği şekilde seçmen kütüklerinin düzenlenmesi keyfiyetinin vali veya kaymakamlara verilen vazifeler cümlesinden olduğu gibi idari bir vazife olan seçmen kütüklerinden mütevellit itirazların seçim kurullarına yapılacağı mütalâa edilirse seçim kütükleri tanzimi işiyle seçim kurulu başkanlarının vazifelenendirilmesi hal'inde seçim kurulu başkanının hem seçmen kütüklerinin tanziminden mütevellit işlemlerine itiraz edilecek ve hem de bu itirazları tetkik edilecek bir kurulun başında bulunmak gibi gayritabiî bir hal meydana gelecektir ki, seçmen kütüklerinin tanziminde esas tutulan 15 nci madde hükümleriyle teşkil edecek böyle bir mütalâaya varmanın imkânsız olduğu mütalâasıyla Hükümetin 16 ncı maddeye ait tadil teklifi ihtiyaç ve zaruretleri karşılıyan bir hüküm olması itibariyle bir kelime değişikliği ile aynen kabul edilmiş bulunmaktadır.

4. 19 ncu maddeye ait tadil Hükümet lâyihasında yer almış bulunmaktadır. Bu teklif ile maddeye ilâve edilen hususun tanzim edilen kütük listelerinin tasdikli birer suretinin de se-

çim gölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verileceğinden ibaret olduğu görüldü.

Seçim emniyetini sağlamak ve vatandaşların kütük listelerinde vukua gelebilecek yanlışlıkları takip ve itirazlarını yapabilmeleri için kendilerine büyük imkânlar sağlandığı gibi siyasi partilerin de seçim çevresinde seçime girip girmemelerini nazarı itibara almaksızın kanunun üçüncü maddesinde tarif edilen seçim bölgelerinde teşkilâtı bulunan her siyasi partiye tasdikli bir kütük listesinin verilmesini ve bu sebeple de kütük listelerinde vukuu melhuz hataların tashihlerine daha geniş imkân temin etmiş bulunan 19 ncu maddeye ait bu tadil teklifi de mucip sebepler karşısında aynen kabul edilmiştir.

5. Kanunun 27 nci maddesi değişiklik yapılan kütüklere mütedairdir. Hükümet bu maddeye ait tadil teklifiyle 19 ncu madde ile ileri sürmüş olduğu ve encümence kabule mahzar olan kütük listelerinin de o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere tasdikli birer suretlerinin verilmesi hususunun 26 nci madde gereğince üzerinde değişiklik yapılan kütüklerin değişikliğe ait kısımlarının da aynı şekilde o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere verilmesi hususunu derpiş etmiştir.

Ancak, burada bir nokta encümenin nazarı dikkatini celbetmiş ve kütüklerin tanziminden ve seçimlerin yapılmasından bir müddet sonra bir seçim çevresinde veya bölgesinde yeni bir partinin teşkilâtı kurulduğu takdirde bu parti teşkilâtına da seçmen kütüklerinin aşı verilmemiş olması karşısında yalnız değişikliğe ait kısmın verilmesinde kanunun siyasi partilere seçmen kütüklerinin verilmesinde istihdaf ettiği gayeyi temin etmemiş olacağı mülâhaza edilmiştir. Encümence benimsenen bu fikir karşısında da İzmir Mebusu Pertev Arat'ın bu maddeye ait teklife « sonradan teşekkül eden siyasi partilere talep vukuunda da değişiklik ile birlikte kütüğün tamamının tasdikli bir sureti verilir » şeklinde bir fıkra ilâvesine dair olan takriri kabul edilerek madde bu takririn ilâvesiyle aynen kabul edilmiştir.

6. Kanunun 36 nci maddesi bir milletvekilinin iki seçim çevresinden adaylığını koyabileceği halini mütalâa eylemektedir.

Bu maddenin son fıkrasında « bir aday ay-

nı zamanda iki seçim çevresinden milletvekili seçilirse, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı adaydan tercih ettiği seçim çevresini sunar, Aday tercih ettiği seçim çevresinin milletvekili olur.

Diğer seçim çevresinde yeniden seçim yapılır.» Denilmektedir. Burada Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının teklifi ile bu tercihin bir müddet ile tahdit edilen zamanda yapılması ve umumi seçimlerde Büyük Millet Meclisinin açılışından ve ara seçimlerde de Meclise iltihaktan başlayarak bir hafta içinde olması ileriye sürülmektedir.

Bu değişiklik teklifinin mucip sebebi Faik Ahmed Barutçu'nun 6 nci maddeye koymasını derpiş ettiği hükümlerin şümulü içerisinde aramak lâzımgelmektedir. Çünkü teklif sahibi 6 nci maddedeki tadil isteği ile boşalan milletvekilleri seçiminin muayyen müddet zarfında yapılması kanunen derpiş edilen ara seçimlerini beklemeksizin seçimin; boşalmanın vukuunu takibeden günde başlayacağını kabul ederek 36 nci maddedeki tercihin kullanılması da bu şekilde kısa bir müddete tâbi tutmuş bulunmaktadır. 6 nci maddeye ait bu teklif reddedilerek boşalan milletvekilleri seçiminin her sene muayyen bir zamanda yapılacağını kabul ederek bir ara seçimi nizanı muhafaza edilmiş olması karşısında 36 nci maddeye ait bu teklifin de bu anlayış çerçevesi içerisinde reddiyle mer'i 36 nci madde metninin aynen ipkası hususuna karar verilmiştir.

7. 5545 sayılı Kanunun 117 nci maddesi milletvekili tutanaklarına ait bulunmaktadır. Bu madde üzerinde gerek Hükümet lâyihasındaki tadil teklifi ile ve gerekse Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının tadil teklifi hemen mâna bakımından birbirinin aynıdır. Mer'i metin milletvekillerinin seçim tutanaklarının Büyük Millet Meclisi tarafından tettiki mütalâa edilerek kaleme alınmış olması karşısında tadil tekliflerinde diğer maddelerde görüleceği veçhile milletvekilleri tutanaklarını Büyük Millet Meclisinden alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi esası üzerine değiştirilmiş ve maddede zikredilen Büyük Millet Meclisi kelimesi yerine Yüksek Seçim Kurulu kelimesi ilâve edilmiştir.

Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının maddenin ikinci fıkrasının tadili ile temin etmek

istedikleri hususu daha geniş mânada Hükümet lâyihamının ait teklifinde daha açık bir şekilde yer almış olduğundan 5545 sayılı Kanununun 117 nci maddesinin Hükümet teklifi veçhile değiştirilerek kabulüne karar verilmiştir.

8. Kanununun 119 ncu maddesinde (Hesaba katılan veya katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy pusulaları sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı milletvekilliği tutanakları kesinleşinceye kadar mahallî asliye mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir. kaydı mevcut olup tutanakların tetkikinin Büyük Millet Meclisinden alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi karşısında maddede mevcut bulunan «Yüksek Seçim Kurulunun veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin talebi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez» ibaresi içerisinden Büyük Millet Meclisi kelimesi çıkartılmış ve bunun yerine sadece «bunlar Yüksek Seçim Kurulu veya mahkeme kararı olmadıkça hiçbir yere gönderilemez veya tevdi olunamaz» ibaresinin konulması muvacehesinde 119 ncu maddeye ait Hükümet tasarısı aynen kabul edilmiştir.

9. 120 nci madde Yüksek Seçim Kurulunun tarzi teşekkülüne ait bir maddedir. Mevcut ve mer'i metne göre Yüksek Seçim Kurulu bir başkan ve altı üyeden teşekkül eder. Hükümetin 120 nci maddeye ait tasarısı ise bu kurula milletvekilliği seçim tutanaklarında tetkik ve bunlar üzerinde nihai ve katî karar alma vazifeleri de ilâve edilmiş olduğuna göre bu kurulun 7 kişiden teşekkül eden adedi mürettebi 11 kişiye çıkarılmış bulunuyor. Teklife göre Temyiz Mahkemesi Birinci Reisinin başkanlık edeceği bu kurula Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası genel kurullarının kendi reis ve âzaları arasından sekizer olmak üzere gizli oyla 16 kişinin seçeceği ve bu 16 üyeden onunun asıl ve en az oy alan Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası âzalarından üçer üyenin de yedek olacağı kabul edilmiştir.

Bu maddenin müzakeresi sırasında da iki fikir ortaya atılmış bulunmaktadır. Bunlardan birisi Yüksek Seçim Kuruluna Temyiz Mahkemesi Birinci Reisinin başkanlık edeceği tabii karşılanmakla beraber, başkanın bulunmadığı hallerde kurulda mevcut daire reislerinin daimî reis bulunmadığı halde kurul üyelerinin en kıdemli-

sinin vekâlet etmesi yerine kurulda dâhil olsun olmasının kurul başkanı bulunmadığı hallerde Devlet Şûrasının Reisinin vekâlet etmesi fikridir.

Seçim kurulunun tarzi teşekkülüne göre kurula dâhil bulunmaması mümkün olan Devlet Şûrası Reisinin umulmadık bir zamanda evvelki karar ve görüşmelerden ve kurulca alınan prensip kararlarından habersiz olarak kurul başkanlığına kurul harici olmasına rağmen vekâlet etmesi vaz'edilen prensiplerle bağdaşmasına imkân olmadığından bu husustaki fikir ve mütalâalar şayanı itimat görülmemiştir.

Buna ilâveten Yüksek Seçim Kurulunun fonksiyonun daha ziyade kazai olması ve Meclis hakkı hükümransinin tutanaklara ait kısmında bu heyete devretmiş olması karşısında bu kadar büyük vazife ve salâhiyetler ile teçhiz edilen bir heyetin kurul olmayıp Yüksek Seçim Mahkemesi olması icabedeceği mütalâaları da ileriye sürülmüş ise de:

Meclis tutanaklarının tetkiki meselesi Meclis hakkı hükümransiyale alâkalı olmadığı, ancak Dahilî Nizamname hükümlerine göre keyfiyetin Meclise verilmiş bir salâhiyet olarak mütalâa edilebileceği, aksi halde tutanakların tasdikı keyfiyetinin Meclis hakkı hükümransiyale alâkalı bir mevzu kabul edildiği takdirde Teşkilâtı Esasiyenin 4 ncu maddesinde zikredilen «Büyük Millet Meclisi hakkı hükümransiyasını bizzat kendisi kullanır ve bu hakkını hiçbir heyete devredemez.» sarahatı karşısında bu hakkı hükümraniyi ne Yüksek Seçim Kuruluna ve ne de Yüksek Seçim Mahkemesine sevk etmesine imkânı hukuki kalmaz. Kaldı ki Yüksek Seçim Kurulunun vazifeleri meyanında il seçim kurullarının tarzi teşekküllerine ve işlemlerine ait birçok idari vazifeler de bulunmaktadır. Yüksek seçim kurullarına Temyiz âzalarının ve Şûrayı Devlet âzalarının seçilmesindeki maksat bir yüksek mahkeme vücuda getirmek değil ve fakat türlü siyasi tesirlerden âzade olarak seçim emniyetini bütün siyasi partilerin itimadını temin edecek şekilde daima kanun tatbik etmeye alışmış ve hukuki mertebelerin en yükseğine ulaşmış bulunan bir taraf kimselere tevdi etmek ve seçimin tâbiyetini başlangıcından sonuna kadar kontrol ve murakabe edilmesi suretiyle seçim teminatını her türlü tereddütten uzak kılmaktan ibaret olduğuna göre bu kurulu yüksek mahkeme

vasfına büründürerek mahiyeti asliyesinde büyük bir değişiklik yapmanın doğru olmayacağı neticesine varılmış olduğundan bu husustaki fikir de encümence benimsenmemiş ve 120 nci maddeye ait Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

10. 122 nci madde Yüksek Seçim Kurulunun karar verme ekseriyetini gösteren bir madde halindedir ve mevcut metinde umumiyet itibariyle Yüksek Seçim Kurulunun kararlarını mutlak ekseriyetle vereceği oyların eşitliği halinde başkanın katılacağı tarafın tercih olunacağı yazılıdır.

Bu kere Yüksek Seçim Kuruluna milletvekilliği tutanaklarının tetkik ve nihai karara bağlanması salâhiyeti de Büyük Millet Meclisinden alınarak verilmiş olduğuna göre Hükümet vâkı teklifi ile tutanaklar ile alâkalı itirazların tetkikinde 11 kişilik heyetin asgari 9 kişinin iştirakiyle karar vermesi halini derpiş ederek görülen vazifenin ehemmiyeti nispetinde müzakereye ve karara iştirak edecek üye adedinin o nispette çok olmasını mütalâa etmiştir.

Hakikaten Yüksek Seçim Kurulunun bilhassa tutanaklar mevzuunda vereceği kararın ehemmiyeti üzerinde duran encümenimiz vâkı müzakereden sonra Manisa Mebusu Muhlis Tümay'ın teklifi ile tutanaklar mevzuunun müzakeresi sırasında kurulun adedi mürettebi olan 11 kişi ile toplanması esas kabul edilerek 122 nci madde, Hükümet teklifine ilâveten Muhlis Tümay'ın takirinde mevzubahs olan hususla birlikte kabul edildi. 122 nci maddenin müzakeresi neticesinde kanunda derpiş edilen bâzı hallerde Yüksek Seçim Kurulunun adedi mürettebi olan 11 kişi ile toplanması kabul edilmiş olduğuna göre kurul başkanının 11 adedi mürettebine dâhil bulunan üyelerin mâzeretleri halinde kurula iştirak edememeleri keyfiyeti karşısında bu 11 kişilik adedi mürettebin ne şekilde doldurulacağı hususu üzerinde de duruldu ve Yüksek Seçim Kurulunun adedi mürettebi olan 11 kişi ile toplanması haline maksur kalmak şartıyla noksanlarının mâzeretlilerin Temyiz Mahkemesinden veya Devlet Şûrasından gelmiş olmaları keyfiyeti de nazarı itibara alınarak bu heyetlerden seçilmiş bulunan üçer kişilik yedek üyelerden tamamlanacağı keyfiyetinin yarım tatbikatta bir tereddüde ma-

hal kalmaması bakımından rapora dercedilmesi hususu tatbikata ait bir tavzih yapmak bakımından ittifakla kabul edildi.

11. 103 ncü madde Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkilerini tesbit eden maddedir. Bu maddeye ait Hükümet lâiyhasındaki teklif ile Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının teklifleri aynı mahiyette olup milletvekilliği tutanaklarının tetkik ve bunlar hakkında nihai karar verme yetkilerinin Büyük Millet Meclisinden alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi hükümlerine muvazi olarak teklifler tanzim edilmiş olduğundan 103 ncü maddeye ait mezkûr taddil teklifleri Hükümet tasarısında kaleme alındığı veçhile aynen kabul edilmiştir.

12. 5545 sayılı Kanununun 124 ncü maddesinde Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazların şekil ve mahiyeti tebarüz ettirilmektedir. Bu madde yine yukarıki maddelerde izah edilen esbabı mucibe dairesinde tutanakları tetkik ve nihai karar vermek yükünün Büyük Millet Meclisinden alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi hususu nazarı itibara alınarak öylece mer'i metin üzerinde gerekli tadiller yapılarak getirilmiş olup Hükümet teklifi ile Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının teklifleri arasında esasa müessir bir ayrılış dahi mevcut olmadığından Hükümetin 124 ncü maddeye ait teklifi aynen kabul edildi.

Bu arada kabul edilen 121 nci maddenin ikinci fıkrasında mukayyet bulunan ve dilekçeye eklenmesi icabeden belgelerin dilekçe veren kimseler tarafından bâzı ahvalde temininin mümkün olmadığı mütalâa edilmiş ise de itiraz dilekçelerinin istinadettiği hususlar bakımından belgelerle tevsik edilmeden verilmesi hususunun kabulü halinde büyük bir tezvîr mekanizmasının işlemesine yol açılacağı ve bu belgelerin temin edilemeyeceği bâzı hallerde bahse mevzu belgelerden mahrum olarak verilen dilekçeler karşısında ve lüzum ve zaruretler muvacehesinde Yüksek Seçim Kurulunun teessüs etmiş ve edecek içtihatları ile meseleyi halledebileceği düşünülmüş ve mevcut Yüksek Seçim Kurulunun buna mütenazır olarak bâzı ahvalde bir içtihat yarattığı mütalâa edilmiş olduğundan taddil lâiyhasındaki 124 ncü madde metninde herhangi bir değişiklik yapılmadan maddenin kabul edilmesi muvafık görülmüştür.

13. 125 nci madde Yüksek Seçim Kurulu-

nun tetkik ve tahkik usulünü tesbit eden bir maddedir. Bu madde için Hükümetin ve Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının teklifi aynı esaslar dâhilinde tutanakların tetkik ve karara bağlanması yetkisinin Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi esasına göre tertip ve tanzim edilmiştir. Tadil teklifinde Encümeninde itiraznamenin bir suretinin tutanağına itiraz edilen kimseye; kendisini müdafaa imkânlarının bahşedilmesi bakımından tebliğ olunması keyfiyeti ilâve edilmiş ve bu husustaki Hükümet teklifi izah edilen ilâve ile aynen kabul edilmiştir.

14. 126 nci maddede tutanağın iptaline karar verilen o milletvekilliği için yeniden seçim yapılacağı yazılıdır. Hükümetin bu maddeye ait teklifinde maddedeki Büyük Millet Meclisi tâbirinin yerine Yüksek Seçim Kurulu tâbirlerinin konmasından ibarettir.

Bu maddeye ait Faik Ahmed Barutçu ve arkadaşlarının tekliflerinde ise bu değişiklikten başka hususlar da mevcut bulunmaktadır.

Vâkı tekliflere göre :

Kanuni şartlar dairesinde ve süresi içinde itiraza uğramıyan veya uğrayıp da Yüksek Seçim Heyeti tarafından 125 nci maddede yazılı karara itiraz vârit görülmiyen hallerde milletvekili seçimleri yenilenir denilmekte ve maddeye böylece bir fıkra ilâvesi istenmektedir.

Halbuki Seçim Kanununun ruh ve mânasına ve maddelerinin muhtevasına göre seçim neticesinde bir kimseye il seçim kurullarınca mazbata verildiği anda o kimse milletvekilliği sıfatını iktisap etmiş olur ve aleyhine itiraz edilmiş olsa dahi aleyhine bir karar çıkmadıkça, Yüksek Seçim Kurulunca tutanağı iptal edilmedikçe milletvekilidir ve Büyük Millet Meclisine milletvekili olarak iştirake hak kazanmış durumdadır.

Bu hal ve şerait dâhilinde süresi içinde itiraza uğramıyan veya itiraza uğrayıp da Seçim Kurulu tarafından 125 nci maddede yazılı kararlar itiraz vârit görülmiyen hallerde milletvekili seçimi yenilenir diye maddeye bir hüküm lâve etmek yarın tatbikatta tutanağına itiraz edilmiş bir milletvekilinin tutanağı aleyhindeki itirazın reddi ânına kadar Meclise katılmayacağı mânası üzerinde tereddütler doğabilir ki bu halde bazı ahvalde vâkı itirazların çokluğu sebebiyle Büyük Millet Meclisinin dahi toplanamaması neticesini intaç edebilir. Bu ba-

krımdan tatbikatta büyük mahzurlar tevliğedebilecek ve tereddütler yaratabilecek bu şekildeki teklif reddedilerek Hükümetin 126 nci maddeye ait tadil teklifi bir kelime ilâvesiyle aynen kabul edilmiştir.

15. Kanununun 155 nci maddesi itirazları tutanağına geçirmiyen kurul başkan ve üyelerine verilecek cezalarla kurulların işlemlerine ve milletvekilliği yeterliğine makbul bir sebep olmaksızın itirazda bulunanlara verilecek ceza-yı ihtiva etmektedir.

Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın vâkı teklifi ile kanunda derpiş edilen bir yıla kadar hapis ve 500 liraya kadar ağır para cezasını az görmekte ve bu cezaların 6 aydan bir yıla kadar hapis ve 250 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası şeklinde ağırlaştırılmasını istemektedir.

Mer'i metinde her ne kadar cezaların asgari müddeti gösterilmemiş ise de hâkimin teklif sahibinin de teklifinde kabul ettiği matindeki âzami had dâhilinde cezayı vermekte tam bir takdir hakkına malik olmasına ve kanunun diğer cezai hükümleri ile bu maddenin âhenkli olarak tanzimi karşısında yalnızca bir maddenin cezanın artırılmasıyla bu maddeler arasındaki âhenk ve teselsülün haleldar edilebileceği endişesiyle Ahmet Gürkan'ın 155 nci maddeye ait teklifi reddedilmiştir.

16. Seçim kütüklerinin yenilenmesine ve mücbir sebepler tahtında bazı seçim bölgelerinde yeniden seçim kütüklerinin tanzimine imkân olmıyan seçim bölgelerinde eski kütüklerin kanunun mevcut hükümleri dairesinde tashih olunarak bunlara müsteniden seçim yapılması hususunda Dahiliye Vekâletine takdir hakkı verilmesine dair bulunan muvakkat birinci madde ile, vilâyet umumi meclisi ve belediye meclisi ve köy muhtar ve ihtiyar heyeti ve mahallé ihtiyar heyeti seçimlerine ait seçmen kütüklerinin yeniden tanzimine 1954 yılı Haziran ayının ilk haftasında başlanacağı ve bu mahalli seçimlere ait eski seçmen kütüklerinin yeni kütüklerin kesinleştiği tarihe kadar muteber sayılacağı hakkındaki muvakkat ikinci maddeye ait Hükümet teklifi «bu kanunun 25 ve müteakip maddelere göre yoklama yapılmaksızın muteberdir». İbaresinin ilâvesiyle kabul edilmiştir.

17. Hükümet teklifinde ek madde olarak milletvekili tutanaklarının Büyük Millet Meclisi-

sinden alınarak Yüksek Seçim Kuruluna verilmesi karşısında bu hususlarla alakalı Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 nci maddelerinin kaldırılmış olduğu ifade edilmektedir.

Halbuki Büyük Millet Meclisi iç çalışma hayatını tanzim eden iç tüzüğün tadiline ait tekliflerin Hükümet tarafından ve tek Meclis bünyesi tarafından getirilmesi lâzıme geleceği gibi iç tüzüğün hangi şekilde ve şerait ile tādil edileceği yine iç tüzüğün 232 nci maddesinde açık bir şekilde tasrih edilmiş ve iç tüzüğün tādili muayyen bir usul ve şekle bağlanmış bulunmaktadır. Şu hale göre Hükümet tarafından gelen bir tadil teklifi ile ve muayyen formaliteleri yerine getirmeden İçtüzüğün tadili mevzu bahis olamayacağına göre muayyen usul ve formlere uyularak tadili muvafık olacağı müta-lâası ile Hükümetin buna mütedair olan ek maddesi kanun metninden çıkarılmıştır.

18. Trabzon Mebusu Hamdi Orhon ve iki arkadaşının 5545 sayılı Kanuna ek kanun hakkındaki teklifleri müzakere edildikte bu teklifin birinci maddesinde yer alan seçmen kütüklerinin tasdikli bir örneğinin Seçim Kanunu ile kendilerine hak ve yetkiler tanınmış olan bölgedeki siyasi parti temsilcilerine verilmesi yolundaki talep Hükümet teklifi ile ve daha geniş mânada 19 ncu maddede yazılan tadilât ile «Seçim Kanunu ile kendilerine hak ve yetkiler tanınmış» tahdidi hükmü dahi kaldırılmak suretiyle o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan partilere verilebileceği kabul edilmiş olduğundan ayrıca bu maddenin ek madde olarak kanuna eklenmesine lüzum kalmamış olmakla ve teklifin ikinci maddesiyle istenilen hususlar da seçmen kütük listelerinin kütüklerde vukuu melhuz hataları ve yanlışlıkları önlemek bakımından siyasi partilere verileceği kabul edilmiş olup ayrıca kesinleşip hâkim tarafından tasdik edilerek sandık kurullarına verilen seçmen kütüklerinin siyasi partilere verilmesi hem zaman ve maddi imkân bakımından başarılması mümkün olamayan bir külfet ve hem de umumi bir kaide sağlıyamayacağı mülâhazasıyla ve aynı teklifin 3 ncu maddesinde ileri sürülen Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ivedili yoklama yapılması hususu da Hükümetin muvakkat birinci maddesiyle seçmen kütüklerinin emniyetini ve

sihhatini temin etmek bakımından ve daha ileri bir görüşle seçmen kütüklerinin yenilenmesi hususu temin edilmiş olup bu yenilenmenin kanunun emrettiği seçmen kartlarının da yeniden tanzim ile tevzii mevcut bulunduğuna göre Hamdi Orhon ve arkadaşlarının 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununa ek kanun teklifi aynı haller esasen daha geniş olarak kabul edilmiş Hükümet tadillerinde yer almış olduğundan reddine karar verildi.

19. Encümen âzalarından Cevat Ülkü ve Ferit Ecer'in (1954 seçimlerinde seçilecek milletvekili sayısının tesbitinde 1950 genel nüfus sayımı esastır. Ancak bu esasa göre her seçim çevresi için tesbit edilecek milletvekili sayısı 1950 seçiminde bu çevreler için tesbit edilmiş bulunan milletvekili sayısından aşağı olamaz. Şu kadar ki, vilâyetlere bölünen veya küçültülen seçim çevreleri bu hükümden faydalanamazlar yolundaki teklifleri esas itibariyle 5545 sayılı Kanunun geçici 3 ncu maddesine mütenazır bir hükmü ihtiva etmesi ve 1950 seçimlerindeki aynı zaruret ile böyle bir geçici maddenin kanunda yer alması karşısında muhik ve yerinde görülen teklif veçhile bu kanunla izah edilen şekilde muvakkat 3 ncu maddenin ilâvesi kabul edildi.

Netice :

Hükümet ve milletvekilleri tarafından 5545 sayılı Seçim Kanunu üzerinde getirilmiş bulunan tadil teklifleri incelenmiş kabul edilen hususlarla reddedilen hususlara ait mucip sebepler etraflıca izah edildiği veçhile Seçim Kanununun tadili Encümenimize kabul edilmiş ve hazırlanan raporumuza eklenmiş ve takdimen ve müstaceliyetle görüşülmesi dahi karargir olmuş olmakla havalesi gereğince Meclis Umumi Heyetine arzı için Yüksek Riyasete sunulur.

Reis	Mazbata Muharriri
İzmir	Manisa
H. Özyörük	Ş. Ergin
Kâtip	
İzmir	Aydın
P. Arat	C. Ülkü
İstanbul	Kütahya
C. Türkgeldi	Y. Aysal
	Çanakkale
	N. Kirişcioğlu
	Manisa
	Söz hakkım
	mahfuzdur.
	M. Tümay

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair kanun lâyhası

MADDE 1. — 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 125, ve 126 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu kanuna muvakkat iki madde ile ayrıca bir madde ilâve edilmiştir.

Madde 16. — Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri vali ve kaymakamın vazifelendireceği kimselerden de faydalanarak kendi seçim bölgelerinde oturan bütün seçmenleri sokak ve kapı numarasına göre ve 11 nci maddede belirtilen esaslar dairesinde kaydederler. Kayıt işinde nüfus kayıtlarından faydalanırlar. Listelerin düzenlenmesinde İstatistik Genel Müdürlüğünün sayım işlerinde kullandığı numerotaj cetvelleri esas tutulur.

Kütüklerin tanzim ve tashihine mütaallik, ihtiyar heyet ve meclislerinin yapacağı, bütün işlemlerde bölgede teşkilâtı bulunan partiler birer temsilci bulundurabilirler. İşlemlerin yapılmasından iki gün önce temsilci göndermeleri partililere bildirilir.

Kütüklerin yeniden tanzimi gerektiğinde veya değiştirilmesi sırasında, ihtiyar heyet ve meclisleri inhilâl etmiş bulunur ve yedek üyelerin iştirakiyle de teşekkül edemezse veya köy ve mahallenin yeni teşkil edilmiş olması hasebiyle henüz ihtiyar heyet ve meclisi seçilmemiş bulunursa, yenileri seçilinceye kadar bunlara bu kanunla verilmiş olan vazife ve salâhiyetler vali ve kaymakamlar tarafından teşkil edilecek bir heyete gördürülür.

Madde 19. — Kütük listeleri okunaklı bir şekilde tanzim erildikten sonra tasdikli birer sureti o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verilir ve bunu mütaakıp listeler ait olduğu köylerde, kasaba ve şehirlerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere bunları tanzim eden ihtiyar heyet ve meclisleri tarafından asılır ve keyfiyet mütad vasıtalarla ilân olunur.

Kütük listelerinin hangi tarihte ve nereye asıldığı ve ilânın yapıldığı heyetçe ve meclisçe bir tutanakla tesbit olunur. Bunların asılı kaldığı müddetçe korunmasından muhtarlar ve âle-

MUVAKKAT ENCÜMENİN DEĞİŞTİRİŞİ

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeler eklenmesine dair Kanun

MADDE 1. — 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 125 ve 126 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu kanuna üç muvakkat madde ilâve edilmiştir.

Madde 16. — Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri vali ve kaymakamın vazifelendireceği kimselerden de faydalanarak kendi seçim bölgelerinde oturan bütün seçmenleri sokak ve kapu numarasına göre ve 11 nci maddede belirtilen esaslar dairesinde kaydederler. Kayıt işinde nüfus kayıtlarından faydalanırlar. Listelerin düzenlenmesinde İstatistik Genel Müdürlüğünün sayım işlerinde kullandığı numarataj cetvelleri esas tutulur.

Kütüklerin tanzim ve tashihine mütaallik, ihtiyar heyet ve meclislerinin yapacağı, bütün işlemlerde o bölgede teşkilâtı bulunan partiler birer temsilci bulundurabilirler. İşlemlerin yapılmasından iki gün önce temsilci göndermeleri partilere bildirilir.

Kütüklerin yeniden tanzimi gerektiğinde veya yoklama sırasında, ihtiyar heyet ve meclisleri inhilâl etmiş bulunur ve yedek üyelerin iştirakiyle de teşekkül edemezse veya köy ve mahallenin yeni teşkil edilmiş olması hasebiyle henüz ihtiyar heyet ve meclisi seçilmemiş bulunursa, yenileri seçilinceye kadar bunlara, bu kanunla verilmiş olan vazife ve salâhiyetler vali ve kaymakamlar tarafından teşkil edilecek bir heyete gördürülür.

Madde 19. — Kütük listeleri okunaklı bir şekilde tanzim edildikten sonra, tasdikli birer sureti o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verilir ve bunu mütaakıp listeler ait olduğu köylerde, kasaba ve şehirlerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere, bunları tanzim eden ihtiyar heyet ve meclisleri tarafından asılır ve keyfiyet mutad vasıtalarla ilân olunur.

Kütük listelerinin hangi tarihte ve nereye asıldığı ve ilânın yapıldığı heyetçe ve meclisçe bir tutanakla tesbit olunur.

Bunların asılı kaldığı müddetçe korunmasın-

Hü.

Jûmum zabıta âmir ve memurları sorumludur.

Madde 27. — Yukardaki madde gereğince değiştirilen kütüklerin, yalnız bu değişikliği ihtiva eden kısımlarının tasdikli birer sureti o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verildikten sonra, kütük, listelerinin tamamı bu kanunun 19 ncu maddesine göre asılır.

Bunlar hakkında da bu kanunun 20 ve 21 nci maddelerine göre itiraz olunabilir ve 22 nci maddesine göre mahkemeye başvurulabilir.

Madde 117. — İl seçim kurulları merkez ilcesi de dâhil olmak üzere ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları yukarıki maddede belirtilen şekilde birleştirmek suretiyle oy kazananların adlarını ve soyadlarıyla kazandıkları oy sayısını bir tutanakla belli eder. Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit eder.

En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy almış başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir. Kur'ada adı çıkana tutanak verilir. Bu tutanağın Yüksek Seçim Kurulunca iptali halinde kur'ada kaybedene tutanak verilir.

Bütün bu işler yapılırken yukarıki maddede yazılı olduğu şekilde aday ve müşahitler hazır bulundurulur ve aleniyet sağlanır.

İl seçim kurulu milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi eder ve diğer bir suretini de ayrıca üç gün müddetle kurul kapısına asar.

Yukarıki maddenin son fıkrası gereğince ilçe seçim kurul başkanlarının haiz olduğu yetkiyi il seçim kurulları başkanları da haizdir.

Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekili seçildiklerine dair birer tutanak verilir. Bunların ayrıca birer sureti Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmek üzere Başvekâlete gönderilir.

Muvakkat E.

dan muhtarlar ve alelûmum zabıta âmir ve memurları sorumludur.

Madde 27. — Yukardaki madde gereğince değişiklik yapılan kütüklerin, yalnız bu değişikliği ihtiva eden kısımlarının tasdikli birer sureti o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verildikten sonra kütük listelerinin tamamı, bu kanunun 19 ncu maddesine göre asılır.

Bunlar hakkında da bu kanunun 20 ve 21 nci maddelerine göre itiraz olunabilir ve 22 nci maddesine göre mahkemeye başvurulabilir.

Sonradan teşekkül eden siyasi partilere talep vukuunda değişiklik ile birlikte kütüğün tamamının tasdikli bir sureti verilir.

Madde 117. — İl seçim kurulları merkez ilcesi de dâhil olmak üzere ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları yukarıki maddede belirtilen şekilde birleştirilmek suretiyle oy kazananların adlarını ve soyadlarıyla kazandıkları oy sayısını bir tutanakla belli eder. Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit eder.

En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy almış başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir. Kur'ada adı çıkana tutanak verilir. Bu tutanağın Yüksek Seçim Kurulunca iptali halinde kur'ada kaybedene tutanak verilir.

Bütün bu işler yapılırken yukarıki maddede yazılı olduğu şekilde aday ve müşahitler hazır bulundurulur. Ve aleniyet sağlanır.

İl seçim kurulu milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi eder ve diğer bir suretini de ayrıca üç gün müddetle kurul kapısına asar.

Yukarıki maddenin son fıkrası gereğince ilçe seçim kurul başkanlarının haiz olduğu yetkiyi il seçim kurulları başkanları da haizdir.

Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekili seçildiklerine dair birer tutanak verilir. Bunların ayrıca birer sureti Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmek üzere Başvekâlete gönderilir.

Hü.

Madde 119. — Hesaba katılan veya katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı milletvekilliği tutanakları kesinleşinceye kadar mahallî askerî mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir ve bunlar Yüksek Seçim Kurulu veya mahkeme kararı olmadıkça hiçbir yere gönderilemez veya tevdi olunamaz.

Bölüm : 4

Seçimin neticeleri

Yüksek Seçim Kurulu

Madde 120. — Yüksek Seçim Kurulu bir başkan ve on üyeden meydana gelir.

Temyiz Mahkemesi Birinci Reisi, Kurulun başkanı ve kendisinin bulunmadığı hallerde mevcutsa daire reislerinin, değilse kurul üyelerinin en kıdemlisi de başkanvekilidir.

Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası Genel Kurulları kendi reis ve âzaları arasından sekizer olmak üzere gizli oyla mezkûr kurul için on altı üye seçerler. Bu on altı üyeden onu asil ve en az oy alan üçer üyeden altısı yedektir.

Madde 122. — Yüksek Seçim Kurulunun; bu kanunun 123 ncü maddesinin 3, 4 ve 5 nci bentlerindeki itirazları tetkik ederek karara bağlayabilmesi için en az dokuz kişinin iştirakiyle toplanması şarttır.

Kurul kararlarını mutlak ekseriyetle verir. Oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı taraf tercih olunur.

Madde 123. — Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır :

1. Oy verme gününden önce il seçim kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları;

2. 38 nci maddeye göre adaylık için yapılan müracaat veya itirazlar hakkında il seçim kurullarınca itihaz olunan kararlara vâkı itirazları;

3. İl seçim kurullarının teşekküllerine, iş-

Muvakkat E.

Madde 119. — Hesaba katılan veya katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı milletvekilliği tutanakları kesinleşinceye kadar mahallî asliye mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir ve bunlar Yüksek Seçim Kurulu veya mahkeme kararı olmadıkça hiç bir yere gönderilmez veya tevdi olunamaz.

Bölüm : 4

Seçimin neticeleri

Yüksek Seçim Kurulu

Madde 120. — Yüksek Seçim Kurulu bir başkan ve on üyeden meydana gelir.

Temyiz Mahkemesi Birinci Reisi, Kurulun başkanı ve kendisinin bulunmadığı hallerde mevcutsa daire reislerinin, değilse kurul üyelerinin en kıdemlisi de başkanvekilidir.

Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası Genel Kurulları kendi reis ve âzaları arasında sekizer olmak üzere gizli oyla mezkûr kurul için on altı üye seçerler. Bu on altı üyeden onu asıl ve en az oy alan üçer üyeden altısı yedektir.

Madde 122. — Yüksek Seçim Kurulunun; bu kanunun 123 ncü maddesinin 3, 4 ve 5 nci bentlerindeki itirazları tetkik ederek karara bağlayabilmesi için adedi mürettebi olan 11 kişi ile toplanması şarttır.

Diğer hususlarda kurul, adedi mürettebinin ekseriyetiyle de toplanabilir. Ve her iki halde de mutlak ekseriyetiyle karar verir.

Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

Madde 123. — Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır :

1. Oy verme gününden önce il seçim kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları;

2. 38 nci maddeye göre adaylık için yapılan müracaat veya itirazlar hakkında İl Seçim kurullarınca itihaz olunan kararlara vâkı itirazları;

3. İl Seçim kurullarının teşekküllerine, iş-

Hü.

lemlerine ve kararlarına karşı yapılmış olup da zamanında kesin karara bağlanmamış olan itirazların neticeye müessir olup olmadıklarını;

4. Milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin, seçilmemesini mucip olacak vakıalar hakkındaki itirazları;

5. Milletvekili seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığına dair yapılan itirazları;

Tetkik ederek karara bağlamak.

Madde 124. — 123 nci maddenin 1, 3 ve 4 ncü bentlerinde yazılı hallerden dolayı teşekkül, işlem ve olayların vukuundan ve kararların ittihazından itibaren üç gün ve 2 nci bendinde yazılı halden dolayı 38 nci maddedeki müddet içinde Yüksek Seçim Kuruluna yazılı bir dilekçe ile müracaat olunabilir.

Şu kadar ki, milletvekili seçilen şahsın, seçilme yeterliğine taallük eden ihbar ve itirazlar yukarıki fıkradaki müddetler geçtikten sonra yapılmış olsa dahi Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet tetkik ve tahkik olunarak karara bağlanır.

Dilekçeye gerekçeler yazılmak ve istinat olunan belgeler bağlanmak lâzımdır. Dilekçelerde adın, soyadın ve adresin açıkça bildirilmesi şarttır. Böyle olmıyan şikâyet ve itirazlar tetkik edilmez.

4 ncü bendinde yazılı hallerin Yüksek Seçim Kurulunca tetkik edilebilmesi için bu şikâyet ve itirazların ilgili üst kurullara derece derece ve müddeti içinde yapılmış olması şarttır.

Dilekçiler doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına veya il seçim kurulu başkanlığına verilir. Yüksek ve il seçim kurulu başkanları kendilerine verilen dilekçelerin sahiplerine birer makbuz verirler ve dilekçe altına gün ve saatini yazarlar.

İl seçim kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçeyi ve gerekli diğer evrakı ekliyerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderirler.

Madde 125. — Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bileümle tahkik muamelelerini de icra eder. İcabeden mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu merciler en kısa bir zaman

Muvakkat E.

lemlerine ve kararlarına karşı yapılmış olup da zamanında kesin karara bağlanmamış olan itirazların neticeye müessir olup olmadıklarını,

4. Milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin, seçilmemesini mucip olacak vakıalar hakkındaki itirazları,

5. Milletvekili seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığına dair yapılan itirazları,

Tetkik ederek karara bağlamak.

Madde 124. — 123 ncü maddenin 1, 3 ve 4 ncü bentlerinde yazılı hallerden dolayı teşekkül, işlem ve olayların vukuundan ve kararların ittihazından itibaren üç gün ve 2 nci bendinde yazılı halden dolayı 38 nci maddedeki müddet içinde Yüksek Seçim Kuruluna yazılı bir dilekçe ile müracaat olunabilir. Şu kadar ki, milletvekili seçilen şahsın, seçilme yeterliğine taallük eden ihbar ve itirazlar yukarıki fıkradaki müddetler geçtikten sonra yapılmış olsa dahi Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet tetkik ve tahkik olunarak karara bağlanır.

Dilekçeye gerekçeler yazılmak ve istinat olunan belgeler bağlanmak lâzımdır. Dilekçelerde adın, soyadın ve adresin açıkça bildirilmesi şarttır. Böyle olmıyan şikâyet ve itirazlar tetkik edilmez.

4 ncü bentte yazılı hallerin Yüksek Seçim Kurulunca tetkik edilebilmesi için bu şikâyet ve itirazların ilgili üst kurullara derece ve müddeti içinde yapılmış olması şarttır.

Dilekçiler doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına veya il seçim kurulu başkanlığına verilir. Yüksek ve il seçim kurulu başkanları kendilerine verilen dilekçelerin sahiplerine birer makbuz verirler ve dilekçe altına gün ve saatini yazarlar.

İl seçim kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçeyi ve gerekli diğer evrakı ekliyerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderirler.

Madde 125. — Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bileümle tahkik muamelelerini de icra eder. İcabeden mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu merciler en kısa bir zaman

Madde

Muvakkat E.

da ve en geç bir hafta içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermek mecburiyetindedirler.

Kurul başkanı lüzum ve ihtiyaca göre bu işlerde çalışmak üzere Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası memurlarını vazifelendirebilir.

Tutanağına itiraz edilen şahıs, Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet nihai karara bağlanmazdan önce kurulda kendini bizzat müdafaa edebileceği gibi tâyin edeceği bir vekil marifetiyle de ettirebilir.

Kurul yapılan itiraz ve ihbarları, kendisine intikalden itibaren en geç üç ay içerisinde karara bağlar.

Madde 126. — Yüksek Seçim Kurulunca bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için yeniden seçim yapılır.

MUVAKKAT MADDE 1. — 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 25 nci maddesine göre gözden geçirilerek tashihi icabeden milletvekilleri seçimine ait seçmen kütükleri; bu kanunun meriyete girdiği tarihte hükümsüz addedilerek, bunların yerine mezkûr kanunun kütüklere mütaallik hükümleri dairesinde yeniden seçmen kütüklerinin tanzimine başlanır ve en geç otuz gün içinde ikmal olunarak askıya çıkarılır.

Şayet mücbir sebepler tahtında bâzı seçim bölgelerinde kütüklerin, seçimlerden önce yeniden tanzimi mümkün görülmediği takdirde keyfiyet sebepleriyle birlikte ilgili valilikçe İçişleri Vekâletine arz olunup mezkûr vekâletin tasvibiyle eski kütükler, bu kanunun seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi hakkındaki hükümleri dairesinde hemen tashih olunarak bunlara müsteniden seçim yapılır ve bilâhara kütüklerin yeniden tanzimi işine devam olunur.

MUVAKKAT MADDE 2. — Vilâyet umumi meclisi, belediye meclisi, köy muhtar ve ihtiyar heyeti ve mahalle ihtiyar heyeti seçimlerine ait seçmen kütüklerinin yeniden tanzimine 1954 yılı Haziran ayının ilk haftasında başlanır. Bu seçimlere mütaallik eski seçmen

manda ve en geç bir hafta içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermek mecburiyetindedirler. Kurul başkanı lüzum ve ihtiyaca göre bu işlerde çalışmak üzere Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası memurlarını vazifelendirebilir.

İtiraznamenin bir sureti tutanağın itiraz edilen kimseye tebliğ olunur. Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet nihai karara bağlanmazdan önce bu kimse kurulda kendini bizzat müdafaa edebileceği gibi tâyin edeceği vekil marifetiyle de ettirebilir.

Kurul yapılan itiraz ve ihbarları, kendisine intikalden itibaren en geç üç ay içerisinde karara bağlar.

Kurulun kararları katî ve nihaidir.

Madde 126. — Yüksek Seçim Kurulunca bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için bu kanunun 6 ncı maddesine göre yeniden seçim yapılır.

MUVAKKAT MADDE 1. — 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 25 nci maddesine göre gözden geçirilerek tashihi icabeden milletvekilleri seçimine ait seçmen kütükleri; bu kanunun meriyete girdiği tarihte hükümsüz addedilerek, bunların yerine mezkûr kanunun kütüklere mütaallik hükümleri dairesinde yeniden seçmen kütüklerinin tanzimine başlanır ve en geç otuz gün içinde ikmal olunarak askıya çıkarılır.

Şayet mücbir sebepler tahtında bâzı seçim bölgelerinde kütüklerin, seçimlerden önce yeniden tanzimi mümkün görülmediği takdirde keyfiyet sebepleriyle birlikte ilgili valilikçe İçişleri Vekâletine arz olunup mezkûr Vekâletin tasvibiyle eski kütükler, bu kanunun seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi hakkındaki hükümleri dairesinde hemen tashih olunarak bunlara müsteniden seçim yapılır ve bilâhara kütüklerin yeniden tanzimi işine devam olunur.

MUVAKKAT MADE 2. — Vilâyet umumi Meclisi, belediye meclisi, köy muhtar ve ihtiyar heyeti ve mahalle ihtiyar heyeti seçimlerine ait seçmen kütüklerinin yeniden tanzimine 1954 yılı Haziran ayının ilk haftasında başlanır. Bu seçimlere mütaallik eski seçmen kütükleri bu

Hü.

kütükleri yeni kütüklerin kesinleştiği tarihe kadar muteberdir.

EK MADDE — T. B. M. M. İktisadî Kanununun seçim tutanaklarına taallük eden 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde mer'iyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Başvekil	Devlet Vekili
<i>A. Menderes</i>	
Devlet Vekili	Adalet Vekili
<i>C. Yardımcı</i>	<i>O. Ş. Çiçekdağ</i>
Millî Savunma Vekili	İçişleri Vekili
<i>K. Yılmaz</i>	<i>E. Menderes</i>
Dışişleri Vekili	Maliye Vekili
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Polatkan</i>
Millî Eğitim Vekili	Bayındırlık Vekili
<i>R. S. Burçak</i>	<i>K. Zeytinoglu</i>
İsko. ve Ticaret Vekili	Sa. ve So. Y. Vekili
<i>F. Çelikbaş</i>	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
G. ve Tekel Vekili	Tarım Vekili
<i>E. Kalafat</i>	<i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Vekili	Çalışma Vekili
<i>Y. Üresin</i>	<i>H. Erkmen</i>
İşletmeler Vekili	
<i>S. Yırcak</i>	

Muvakkat E.

kanununun 25 ve mütaakıp maddelerine göre yoklama yapılmaksızın yeni kütüklerin kesinleştiği tarihe kadar muteberdir.

MUVAKKAT MADDE 3. — 1954 genel seçiminde seçilecek milletvekili sayısının tesbitinde 1950 genel nüfus sayımı esastır. Ancak, bu esasa göre her seçim çevresi için tesbit edilecek milletvekili sayısı 1950 seçiminde bu çevreler için tesbit edilmiş bulunan milletvekili sayısından aşağı olamaz.

Şu kadar ki, vilâyetlere bölünen veya küçültülen seçim çevreleri bu hükümden faydalanamazlar.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde mer'iyete girer.

MADDE 3. — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.